MAASTRICHT

VEERKRACHTONDERZOEK 2026

DEELRAPPORTAGE: KWANTITATIEVE ANALYSE

JUNI 2026

CIRCUSVIS

VEERKRACHTONDERZOEK 2026

KWANTITATIEVE ANALYSE

CIRCUSVIS

INHOUDSOPGAVE

I. Kwantitatieve analyse **3**

- Introductie 4
- Belangrijkste bevindingen Maastricht 6

II. Over Veerkracht **7**

III. Data analyse Veerkracht Maastricht **12**

A. Veerkrachtkaarten: situatie 2024 14

B. Veerkrachtkaarten: ontwikkeling 2018 - 2024 19

C. Veerkrachtkaarten: regio 24

D. Verdiepende data 30

IV. Werken aan Veerkracht **41**

- Handelingsperspectieven Veerkracht 42
- De volgende stap 44
- Samenwerken aan Veerkracht 45

INTRODUCTIE

KWANTITATIEVE DEEL VEERKRACHTONDERZOEK MAASTRICHT

Geachte lezer,

Voor u ligt de kwantitatieve analyse die Circusvis in het het kader van het Onderzoek Veerkracht Maastricht 2026 heeft gemaakt van de buurten en wijken in Maastricht vanuit de invalshoek veerkrachtige wijken. Wie woont er nu in welke buurt, hoe gaat het in die buurten, wat verandert daarin de laatste jaren en wat kan dat betekenen voor die buurten en voor de stad als geheel? Zijn er grote verschillen en wat betekent dat, welke gebieden vragen extra aandacht en welke gebieden tonen veerkracht?

De samenleving van morgen
In de meeste buurten en wijken leven mensen prettig samen op een manier die hen past. Voor deze bewoners is de buurt een solide basis voor een waardevol leven. Maar er zijn ook gebieden waar die positieve basis er niet is, omdat belemmeringen het prettig samenleven in de weg staan. In een tijd dat het woningtekort en de klimaatdoelen de woonagenda bepalen, is het belangrijk om dat niet te vergeten. Want de keuzes van nu, zijn bepalend voor de samenleving van morgen.

De waarde van Veerkracht
Allerlei ontwikkelingen hebben een eigen weerslag op de bestaande samenleving en vragen van de samenleving om zich aan te passen. Veranderingen kunnen zowel iets mogelijk maken wat eerder niet kon, als ondermijnen wat in het verleden is gegroeid en waar waarde aan wordt gehecht. In het laatste geval is er sprake van een verstoring.

Veerkracht gaat over het vermogen om te gaan met veranderingen die de bestaande situatie uit evenwicht kunnen brengen. Is die veerkracht er wel, dan zal er na een verstoring herstel optreden en gebruik worden gemaakt van de kansen die nieuwe ontwikkelingen bieden. Is die veerkracht er niet, dan kan een verstoring blijvende gevolgen hebben. Niet alleen omdat de verstoring iets afbreekt wat waarde heeft (absoluut), maar ook omdat de verschillen met entiteiten die wel veerkrachtig zijn groter worden (relatief). Veerkracht is daarmee op alle niveaus van de samenleving een cruciale kwaliteit voor een gezond en perspectiefvol ‘leven’.

Veerkracht van wijken en buurten
Onderzoek door Circusvis en In.Fact.Research - uitgevoerd in opdracht van Aedes - heeft aangetoond dat ook wijken en buurten veerkracht kunnen hebben. In de veerkrachtonderzoeken is ingezoomd op de samenhang tussen de mate waarin in een gebied bewoners in een kwetsbare positie wonen en het voorkomen van problemen op het gebied van overlast en onveiligheid. Er wordt een beeld gegeven van zowel de situatie in 2024 als de ontwikkelingen in de jaren 2018 – 2024.

De weergave van de situatie geeft een beeld van in welke gebieden aandacht gevraagd is. Ofwel omdat er veel bewoners wonen die op individueel niveau vaker zorg en/of andere ondersteuning nodig hebben. Bijvoorbeeld omdat er sprake is van armoede, gezondheidsproblemen, over belemmeringen op het gebied van taal of cultuur. Ofwel omdat er veel overlast en onveiligheid is. Vaak is het een combinatie van problemen voor en achter de voordeuren. Dat is een situatie die aandacht vraagt!

De ontwikkelling van een gebied geeft een beeld van of er de juiste en voldoende aandacht is/wordt gegeven. Gebieden waar een toename van de groep bewoners in een kwetsbare positie samengaat met meer overlast en onveiligheid, hebben geen veerkracht. Blijkbaar weet dat gebied niet om te gaan met een verandering in de populatie. Gebieden waar de overlast en onveiligheid gelijk blijft of zelfs afneemt, hebben wel de veerkracht om te gaan met een toename van de groep bewoners in een kwetsbare positie. Dat wil niet zeggen dat de situatie geen aandacht meer vraagt, maar het lijkt er wel op dat het de juiste en voldoende aandacht krijgt.

Daarmee komen we bij de definitie van een veerkrachtige buurt: Veerkracht zegt iets over hoe een buurt of wijk weet om te gaan met een toename van het aandeel bewoners in een kwetsbare positie. In een veerkrachtige buurt gaat een toename van het aandeel bewoners in een kwetsbare positie niet samen met meer overlast en onveiligheid. Een buurt heeft weinig veerkracht als een toename van het aandeel bewoners in een kwetsbare positie, samengaat met meer problemen.”

Derk Windhausen
Eline Penders
Jeroen Frissen
CIRCUSVIS

“

DE VEERKRACHT VAN EEN BUURT GEEFT AAN HOE DE BUURT WEET OM TE GAAN MET EEN VERANDERING IN DE BEWONERSSAMENSTELLING.

Onderzoek ‘Veerkracht in het corporatiebezit’

BELANGRIJKSTE BEVINDINGEN

KWANTITATIEVE DEEL VEERKRACHTONDERZOEK MAASTRICHT

1. Maastricht in een woonstad met verschillende gezichten. In de noordelijke corporatiewijken is veel kwetsbaarheid. Daarbuiten heel weinig.

2. De focuswijken zijn de wijken met, ook naar landelijke maatstaven, veel overlast en onveiligheid in combinatie met een groot aandeel bewoners in kwetsbare positie. Hier is anno 2024 een situatie ontstaan waarin voor en achter de voordeur veel problemen spelen. Tot de focuswijken van Maastricht behoren naast Nazareth en Pottenberg, ook Caberg, Malpertuis, Mariaberg en delen van Malberg en Wittevrouwenveld. Deze gebieden verdienen aandacht.

3. De tweedeling in de stad is in de periode 2018-2024 verder toegenomen. Er is een duidelijke toename van het aandeel mensen in kwetsbare positie in de focuswijken waar al veel mensen in kwetsbare positie wonen. In andere wijken is er geen of slechts sporadisch een toename.

4. Die toenemende tweedeling komt niet direct tot uitdrukking in grotere verschillen op het gebied van overlast en onveiligheid. Ook in de gebieden met een groter aandeel mensen in kwetsbare positie is de algemene trend op overlast en onveiligheid positief. De gebieden lijken veerkracht te tonen.

5. Het positieve beeld van de stad als geheel, die zich qua overlast en onveiligheid duidelijk positiever ontwikkelt dan andere steden in de regio, heeft als risico dat de zorgelijke situatie in de focuswijken minder zichtbaar is.
De toenemende tweedeling tussen oord en zuid kan uiteindelijk voor problemen gaan zorgen en is dan nog moeilijk terug te draaien. Gemiddeld genomen gaat concentratie immers samen met meer problemen. En tweedeling heeft ook andere negatieve effecten voor de samenleving.

6. Wanneer wordt ingezoomd op het onderliggend veerkrachtkapitaal, wordt zichtbaar dat de focuswijken een vergelijkbaar profiel hebben van brede, samenhangende kwetsbaarheid. Zij scoren laag op gezondheid, inkomen, opleiding, arbeidsparticipatie en sociale samenhang. De concentratie van sociale huurwoningen is hoog en de fysieke leefomgeving biedt weinig compensatie. Tegelijkertijd zijn voorzieningen goed bereikbaar en is de dagelijkse dynamiek in de wijk relatief rustig.

7. Hiermee delen de vijf focuswijken een patroon van structurele kwetsbaarheid dat kenmerkend is voor veel wijken waar bewoners in de ‘overlevingsstand’ zitten: lage individuele buffers, een dunne sociale basis en een leefomgeving die kwetsbaarheid onvoldoende compenseert. Deze kenmerken versterken elkaar en vormen een samenhangend mechanisme dat de veerkracht van bewoners en buurten onder druk zet en houdt.

8. Onderzoek en praktijk laten zien dat een effectieve aanpak in zulke wijken niet bestaat uit losse interventies, maar uit een samenhangende, domeinoverstijgende strategie die start met het bieden van rust en (terug)winnen van vertrouwen. Dit ondersteunt het belang van het in Maastricht gestarte programma veerkrachtige wijken.

9. Naast de focuswijken vestigt de analyse ook de aandacht op enkele plekken in de oostelijk deel van de stad. Hier lijkt, tegen de stedelijke trend in, sprake van een neerwaartse, zichzelf versterkende spiraal met tegelijkertijd een toename van het aandeel bewoners in kwetsbare positie en een toename van overlast en onveiligheid.

10. Vooral Heugemerveld valt hierbij op. Hier is echt iets anders nodig om te voorkomen dat Heugemerveld zich ontwikkelt tot een volgende focuswijk. Waarbij de vraag naar voren komt of deze negatieve ontwikkeling het gevolg is van een verplaatsing van kwetsbaarheid vanuit wijken die juist in de lift zitten, zoals delen van Wittevrouwenveld. (het zgn. waterbedeffect)

II. OVER VEERKRACHT

OVER VEERKRACHT

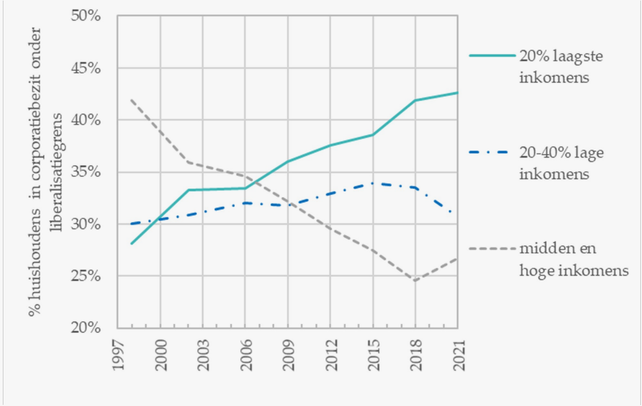
ONDERZOEK ‘VEERKRACHT IN HET CORPORATIEBEZIT’ IN OPDRACHT VAN AEDES

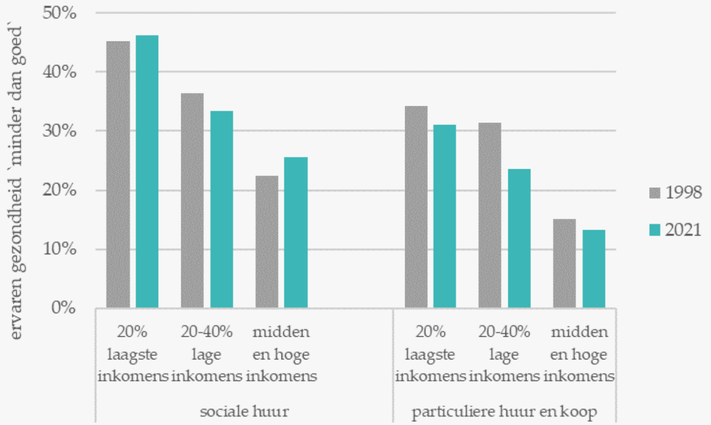
Veerkrachtige buurten
Met de term ‘veerkracht’ introduceerde Aedes in 2018 een nieuwe aanduiding voor hoe het gaat met een buurt. Daarvoor werd al jaren ‘de leefbaarheid’ gebruikt als graadmeter. Dat blijft zo, maar het inzicht over veerkracht voegt daar iets aan toe. De termen ‘leefbaarheid’ en ‘veerkracht’ van buurten zijn goed te vergelijken met ‘gezondheid’ en ‘weerstand’ van het menselijk lichaam. Een mens kan niet ziek zijn, maar wel een lage weerstand hebben. Ze is dan niet goed bestand tegen invloeden van buiten. Iets vergelijkbaars zien we bij een buurt. De leefbaarheid kan goed zijn, maar de veerkracht laag. De buurt is dan niet goed bestand tegen de druk die een toename van bewoners in een kwetsbare positie er teweegbrengt.

Landelijk veerkracht onderzoek
In opdracht van Aedes hebben In.Fact.Research en Circusvis met het onderzoek ‘Veerkracht in het corporatiebezit’ uit 2018 aangetoond dat er een toename is van kwetsbare groepen in corporatiewoningen, dat zich dit in het bijzonder voordoet in buurten met een hoog aandeel corporatiebezit en dat tegelijkertijd de overlast in deze buurten toeneemt en de veiligheid afneemt. De updates van dit onderzoek in 2020 en 2023 hebben deze samenhang bevestigd. De figuren op deze pagina laten de verandering in de huurderpopulatie van corporatiewoningen heel duidelijk zien.

Aedes Veerkrachtkaarten
De inzichten die de onderzoeken gaven en het kaartmateriaal waarop de situatie in buurten, steden en regio’s gedetailleerd voor alle woningcorporaties beschikbaar kwamen, leidden tot veel dynamiek. Ze waren bij veel woningcorporaties de aanleiding voor een kritische beschouwing van het eigen strategisch portefeuillebeleid, de inzet van het sociaal beheer en zaken zoals de woonruimteverdeling. De in het Aedes datacentrum beschikbare kaarten brachten betrouwbare en voor het gehele land vergelijkbare informatie.

De veerkrachtonderzoeken en veerkrachtkaarten hebben de afgelopen jaren een belangrijk functie gekregen in de dialoog van woningcorporaties met bewoners, gemeenten, politie, zorg- en welzijnsorganisaties. De kaarten zijn in veel gemeenten input bij het maken van prestatieafspraken en woonvisies. Overal in het land wordt verdiepend onderzoek gedaan naar de lokale situatie en verkend hoe de veerkracht in wijken kan worden versterkt.

(Boven) Aandeel huishoudens naar inkomensgroep in het corporatiebezit onder de liberalisatiegrens (sociale huur) 1998-2021 (In.Fact.Research, 2024)

(Onder) Ervaren gezondheidsproblemen van bewoners per inkomensgroep in 1998 en 2021 (In.Fact.Research, 2024)

OVER DE VEERKRACHTKAARTEN

ACHTERGRONDEN

Zelfredzaamheid en samenredzaamheid
Het veerkrachtonderzoek legt het verband tussen zelfredzaamheid, samenredzaamheid en leefbaarheid. Bij zelfredzaamheid gaat het om de mate waarin een individu in staat is om voor zichtzelf te zorgen. Daartoe behoort ook omgaan met prikkels van buiten die het eigen welzijn aantasten. Bij samenredzaamheid gaat het om de mate waarin de samenstelling van de buurt de zelfredzaamheid van bewoners vergroot of verlaagt. Of eenvoudiger gezegd: bevordert (minder problemen, meer ontwikkelkansen) of schaadt (meer problemen, minder kansen) de woonomgeving de zelfredzaamheid van het individu.

Om een beeld te krijgen van de zelfredzaamheid van bewoners wordt in het onderzoek gekeken naar de aanwezigheid van een aantal populaties in de wijk waarvan bekend is dat de kans groot is dat ze minder zelfredzaam zijn. Dit noemen we bewoners in kwetsbare positie.

Bewoners in kwetsbare positie
Mensen kunnen om allerlei redenen kwetsbaar zijn. Daarbij kan het gaan over armoede, over gezondheidsproblemen, over belemmeringen op het gebied van taal of cultuur en dit meestal in combinatie. De groepen waar we in deze analyse rekening mee houden zijn mensen:

- Die afhankelijk zijn van een bijstandsuitkering (CBS-microdata);
- Met een herkomst uit een van de vluchtelingenlanden (CBS-microdata);
- Met een licht verstandelijk beperking (WoonZorgwijzer);
- Met een psychiatrische aandoening; (WoonZorgwijzer);
- Met meervoudige, chronische somatische aandoeningen en mobiliteitsbeperkingen (WoonZorgwijzer);

Hierbij kijken we niet naar al die groepen afzonderlijk, maar naar een index waar de aanwezigheid van al deze groepen in tot uitdrukking komt.

Overlast en onveiligheid
Om een beeld te krijgen van het effect van de samenstelling van bewoners in een buurt op de leefbaarheid wordt ingezoomd op de dimensie ‘Overlast en onveiligheid’ uit de Leefbaarometer 3.0, omdat deze direct samenhangt met de manier waarop mensen samenleven. De score op overlast en onveiligheid is deels gebaseerd op feitelijke meldingen en deels op de beleving van bewoners zelf, onderverdeeld in ervaren overlast en ervaren onveiligheid. Die eigen beleving is wezenlijk, want die is bepalend voor het gedrag van mensen.

Samenhang
Een sterke samenhang tussen aanwezigheid van kwetsbare groepen en overlast/onveiligheid betekent niet automatisch dat kwetsbare groepen feitelijk overlast en onveiligheid veroorzaken (feitelijke gebeurtenis), maar kan evengoed impliceren dat bewoners in kwetsbare positie het moeilijker vinden om zich te verhouden tot verstoringen in de buurt (ervaren overlast of veiligheid). Vanuit het idee van een samenleving waarin iedereen een kans heeft op een gezond en perspectiefvol leven, zijn beide wezenlijke kenmerken van een buurt met te weinig veerkracht.

“

EEN TOENEMENDE CONCENTRATIE VAN BEWONERS IN EEN KWETSBARE POSITIE GAAT OVER HET ALGEMEEN SAMEN MET MEER OVERLAST EN ONVEILIGHEID.

Onderzoek ‘Veerkracht in het corporatiebezit’

OVER VEERKRACHT

SAMENLEVING UIT BALANS

Versterkende trends in Nederland
De veerkrachtonderzoeken laten zien dat veel steden meer en meer uit elkaar worden getrokken en een tweedeling op de loer ligt (als die er al niet is). Dat heeft te maken met drie elkaar versterkende trends.

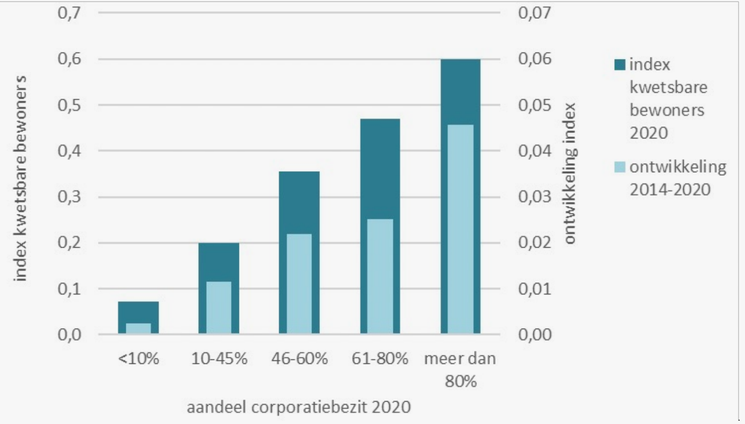
1. Bewoners in kwetsbare positie concentreren in corporatiebuurten.
De sociale huursector wordt meer en meer bewoond door de laagste inkomensgroep, waaronder veel bewoners in kwetsbare positie. Deze toename gaat het snelst in de gebieden waar het aandeel corporatiewoningen het grootst is (zogenaamde corporatiebuurten) en waar al veel bewoners in kwetsbare positie wonen (zie ook de figuur boven). Een bewoner van een sociale huurwoning heeft dus steeds vaker een buurman of buurvrouw die (ook) minder zelfredzaam is.

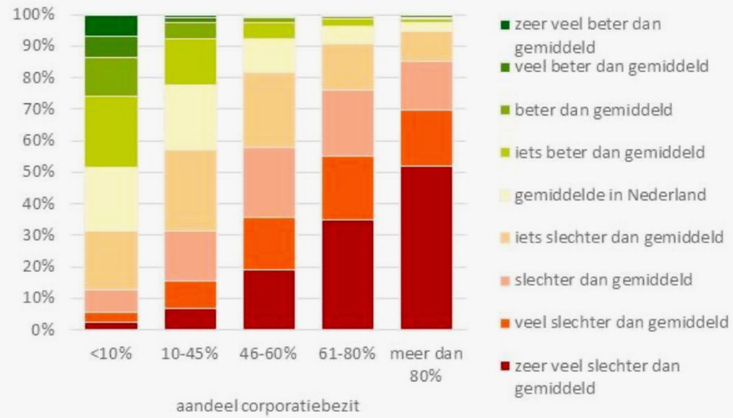
2. De ontwikkeling van corporatiebuurten blijft achter.
Het algemene beeld is dat het qua leefbaarheid niet goed gaat met wijken met een groot aandeel corporatiebezit (zie ook de figuur onder). De verschillen met de rest van Nederland zijn groot en worden groter. Vooral op de dimensie overlast en onveiligheid is dat merkbaar.

3. Corporatiebuurten liggen vaak dicht bij elkaar.
Al enkele decennia is de trend dat corporaties bewust (door verkoop) of gedwongen (door grondpolitiek) zich steeds verder terugtrekken in de corporatiebuurten. In 2020 bevond 34% van het corporatiebezit zich in een gebied waarin het aandeel corporatiewoningen 60% of meer is (12% met aandeel 80% of meer). In veel gemeenten liggen deze corporatiebuurten dicht bij elkaar en op afstand van buurten met heel weinig corporatiewoningen.

Tweedeling
De combinatie van deze drie trends vormt een duidelijke aanwijzing dat in Nederland de afstand tussen mensen binnen en buiten de sociale huursector in verschillende opzichten groter is geworden. Er is in Nederland niet alleen een situatie ontstaan waarin kwetsbare mensen geconcentreerd samenleven in corporatiebuurten. We hebben het ook toegestaan dat inwoners van corporatiebuurten zich minder gezond en minder veilig zijn gaan voelen. En dit zijn juist de basisvoorwaarden voor sociale acceptatie en zelfrealisatie. We kunnen dus rustig stellen dat het wonen en opgroeien in eenzijdige corporatiebuurten niet alleen bepaalt hoe en met wie je samenleeft, maar ook voor wat je kansen zijn in het leven.

NB. Het laatste veerkrachtonderzoek (2023) laat zien dat deze drie trends in de periode 2018-2021 iets zijn afgezwakt. Het is echter te vroeg om te zeggen of dit duidt op een structurele of incidentele verandering.

(Boven) Aandeel en ontwikkeling van bewoners in kwetsbare positie i.r.t. het aandeel corporatiebezit in een buurt of wijk (In.Fact.Research, 2024).

(Onder) Score op overlast en onveiligheid t.o.v. het landelijk gemiddelde i.r.t. het aandeel corporatiebezit in een buurt of wijk (In.Fact.Research, 2024).

III. DATA ANALYSE VEERKRACHT MAASTRICHT

ANALYSE MAASTRICHT

VEERKRACHTKAARTEN

Op de volgende pagina's geven we aan de hand van zeven* typen kaarten inzicht in de veerkracht van de buurten in de gemeente Maastricht. De set kaarten hebben peildatum 2024 en zijn de meest actuele downloads uit het datacentrum van Aedes. Deze kaarten zijn gebaseerd op dezelfde bronnen die ten grondslag lagen aan de landelijke uitkomsten uit het onderzoek 'Veerkracht in het corporatiebezit'. Bronnen zijn de CBS-microdata, de WoonZorgwijzer en de Leefbaarometer. Voor de herkenbaarheid hebben we in deze rapportage een topografische laag over de kaarten gelegd. Ter bevordering van het begrip van de in de kaarten getoonde opbouw van de gemeente Maastricht, is Circusvis ook zelf ter plekke gaan kijken.

De analyse bestaat uit drie delen en is als volgt opgebouwd:

A. Vier kaarten die de situatie weergeven
De situatiekaarten (kaarten 1 t/m 4) tonen als het ware een foto van de situatie in 2024.

- Kaart 1 geeft weer hoe de situatie is op het gebied van overlast en onveiligheid.
- Kaart 2 laat zien in welke mate er in een gebied bewoners in een kwetsbare positie wonen.
- Kaart 3 (de focuskaart) combineert beide kaarten, zodat getoond wordt naar welke gebieden veel of juist weinig aandacht uit hoeft te gaan.
- Om te kunnen zien hoe dit samenhangt met het aandeel sociale huurwoningen in een gebied, toont kaart 4 het aandeel corporatiebezit.

B. Drie kaarten die de ontwikkelingen weergeven
De ontwikkelingskaarten (kaarten 5 t/m 7) tonen als het ware de film over de periode 2018 – 2024.

- Kaart 5 biedt inzicht in de ontwikkeling van de overlast en onveiligheid in deze periode.
- Kaart 6 laat zien hoe het aandeel bewoners in een kwetsbare positie zich in deze periode heeft ontwikkeld.
- De veerkrachtkaart (kaart 7) combineert beide ontwikkelingen zodat een indicatie wordt verkregen van de gebieden die meer, minder of andere aandacht vragen dan de afgelopen periode. Voor deze rapportage is zowel de veerkracht ten opzichte van het landelijk (kaarten 7a) als gemeentelijk gemiddelde (kaart 7b) in beeld gebracht.

C. Regio kaarten
Om de situatie en ontwikkelingen in Maastricht beter in perspectief te plaatsen zijn ook een situatiekaart en ontwikkelkaart van de regio toegevoegd.

* Om het niet te complex te maken hebben we ons beperkt tot deze 7 kaarten. In het Aedes datacentrum zijn ook kaarten beschikbaar die de situatie beschrijven in 2018, 2018 en 2020. Ook is er een mogelijkheid om de score overlast en onveiligheid te presenteren ten opzichte van het gemiddelde in de eigen gemeente in plaats van het landelijk gemiddelde en kunnen vergelijkingen met andere gemeenten worden gemaakt.

A. DE SITUATIE IN 2024 VAN MAASTRICHT

1. OVERLAST EN ONVEILIGHEID

MAASTRICHT 2024

Kaart 1 toont het niveau van overlast en onveiligheid in 2024 ten opzichte van het landelijk gemiddelde.

De overwegend rood kleurende kaart maakt duidelijk dat er op de landelijk meetlat sprake is van veel overlast en onveiligheid. En ook dat er grote verschillen bestaan binnen Maastricht.

Dat hele centrumgebied rood kleurt is niet vreemd voor een stad met de aantrekkingskracht van Maastricht.

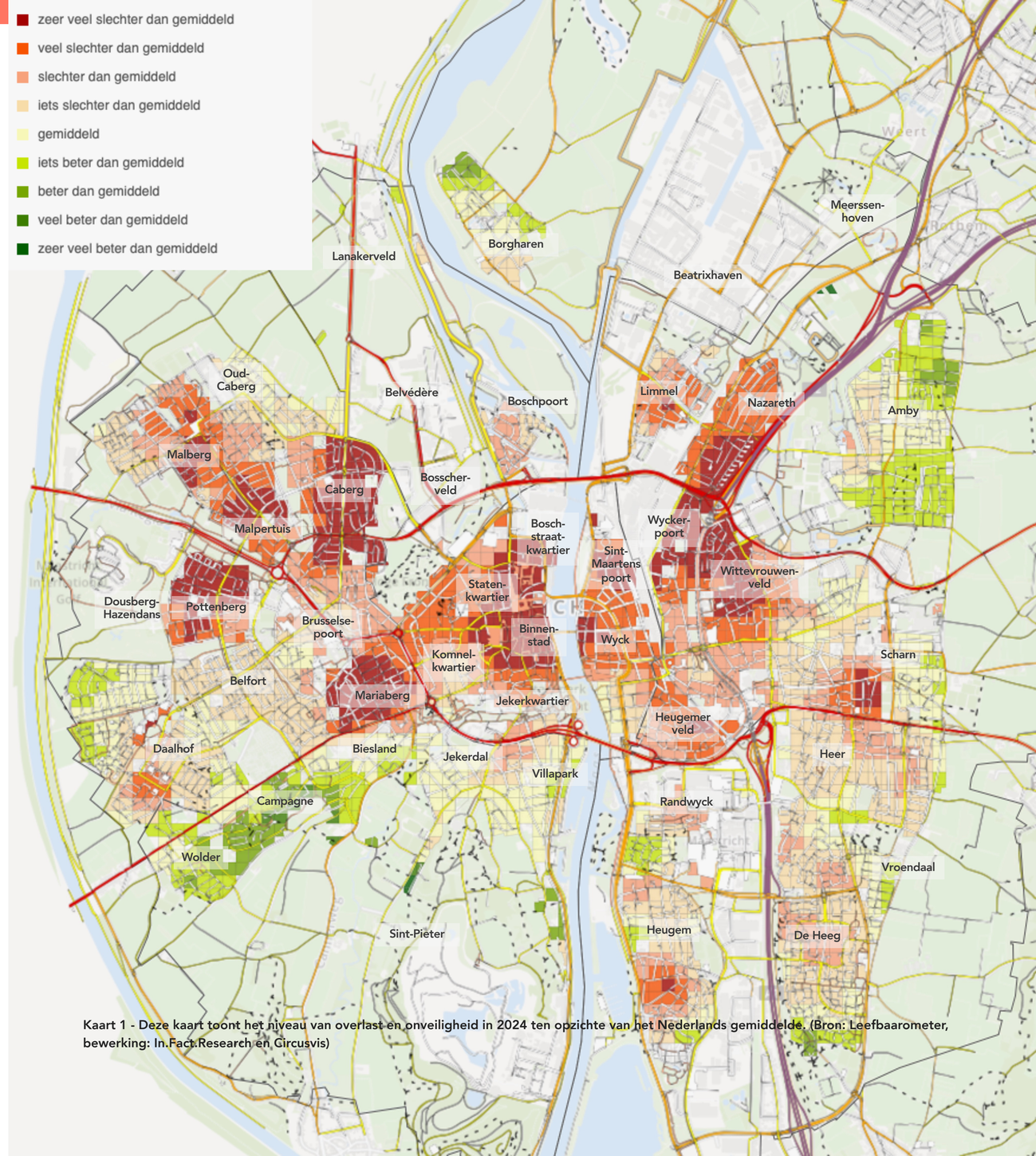
Grote verschillen tussen noord en zuid
Opvallender zijn de verschillen tussen de woonwijken in het noordelijk deel en het zuidelijk deel van de stad. Het noordelijk deel kent aan beide zijden van de Maas veel tot zeer veel meer overlast en onveiligheid dan gemiddeld in Nederland. Dit zijn de gebieden die rood kleuren op de kaart.

De wijken met de laagste score aan de oostoever van de Maas zijn Nazareth, Wyckerpoort, Wittevrouwenveld en een stukje van Scharn. Aan de westoever kleuren Caberg, Malpertuis, Pottenberg, Mariaberg en een deel van Malberg donkerrood.

Nauwelijks positieve uitschieters
De optelsom van deze gebieden geeft een beeld van een stad met veel problemen op het gebied van overlast en onveiligheid. Dat beeld wordt enigszins afgezwakt doordat er in het zuiden gebieden zijn die gemiddeld (geel) of beter dan gemiddeld (groen) scoren vergeleken met het landelijk gemiddelde. Toch zijn er ook in Maastricht Zuid grote delen die qua overlast en onveiligheid slechter dan gemiddeld scoren. De Heeg, Heugem en Daalhof springen hierbij het meest in het oog.

Op deze kaart vormt de groene kleur van Campagne en Wolder in het zuid westen en Amby de grootste uitzonderingen met een positieve score (ruim) boven het landelijk gemiddelde.

Vanuit de invalshoek van deze kaart is het logisch als de donkerrode wijken het meeste aandacht krijgen qua herontwikkeling en beheer. De kaart laat echter ook zien dat de andere delen van Maastricht niet vergeten mogen worden.

Kaart 1 - Deze kaart toont het niveau van overlast en onveiligheid in 2024 ten opzichte van het Nederlands gemiddelde. (Bron: Leefbaarometer, bewerking: In.Fact.Research en Circusvis)

2. BEWONERS IN KWETSBARE POSITIE

MAASTRICHT 2024

Kaart 2 geeft een beeld van de aanwezigheid en spreiding van bewoners in kwetsbare positie per buurt.

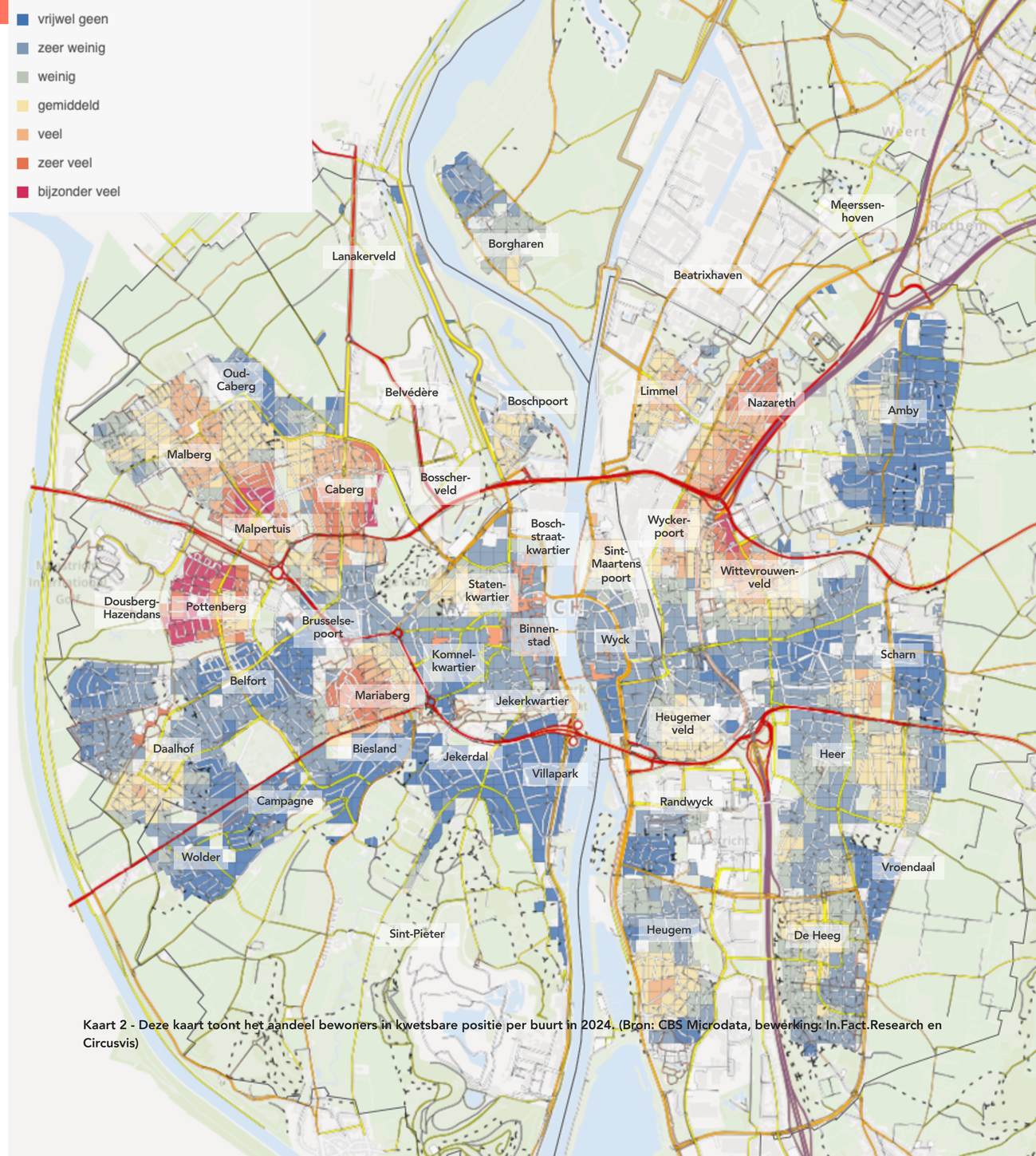
De aanwezigheid van bewoners in een kwetsbare positie in een gebied is relevant omdat deze bewoners op individueel niveau vaker zorg en/of andere ondersteuning nodig hebben.

Mensen kunnen om allerlei redenen kwetsbaar zijn. Daarbij kan het gaan over armoede, over gezondheidsproblemen, over belemmeringen op het gebied van taal of cultuur. Vaak is het een combinatie. Omdat voor deze overlap tussen de onderscheiden groepen bewoners niet wordt gecorrigeerd spreken we van een index en niet van een aandeel.

Een stad met weinig bewoners in kwetsbare positie
Deze kaart toont overwegend blauw. Dat betekent dat er in de meeste buurten weinig tot zeer weinig mensen in een kwetsbare positie wonen.

Groter aandeel in beperkt aantal buurten
Maar dat geldt zeker niet voor alle buurten van Maastricht. In Maastricht Noord zijn er twee grotere rode gebieden waar het aandeel bewoners in een kwetsbare positie juist bovengemiddeld hoog is. Aan de westkant is dat het gebied Nazareth – Wyckerpoort (noord) – Wittevrouwenveld. Aan de Oostkant het aaneengesloten gebied Pottenberg - Malpertuis – Caberg. Dichter bij het centrum is Mariaberg een wijk met veel tot zeer veel mensen in een kwetsbare positie.

Signaal van ruimtelijke tweedeling
De spreiding van bewoners in kwetsbare positie is een belangrijke indicator voor de sociale opbouw van de gemeente. Omdat de verschillen in Maastricht groot zijn en de buurten met veel bewoners in kwetsbare positie op enige afstand liggen van andere buurten, lijkt op basis van deze data in Maastricht wel sprake van een ruimtelijke tweedeling.

Kaart 2 - Deze kaart toont het aandeel bewoners in kwetsbare positie per buurt in 2024. (Bron: CBS Microdata, bewerking: In.Fact.Research en Circusvis)

3. FOCUSGEBIEDEN

MAASTRICHT 2024

Deze focuskaart (kaart 3a) combineert de situatie op het gebied van overlast en onveiligheid (kaart 1) met de kaart die toont waar bewoners in een kwetsbare positie wonen (kaart 2). Hierdoor wordt duidelijk naar welke gebieden vanuit maatschappelijk perspectief en dat van de bewoners veel of juist weinig aandacht hoeft uit te gaan.

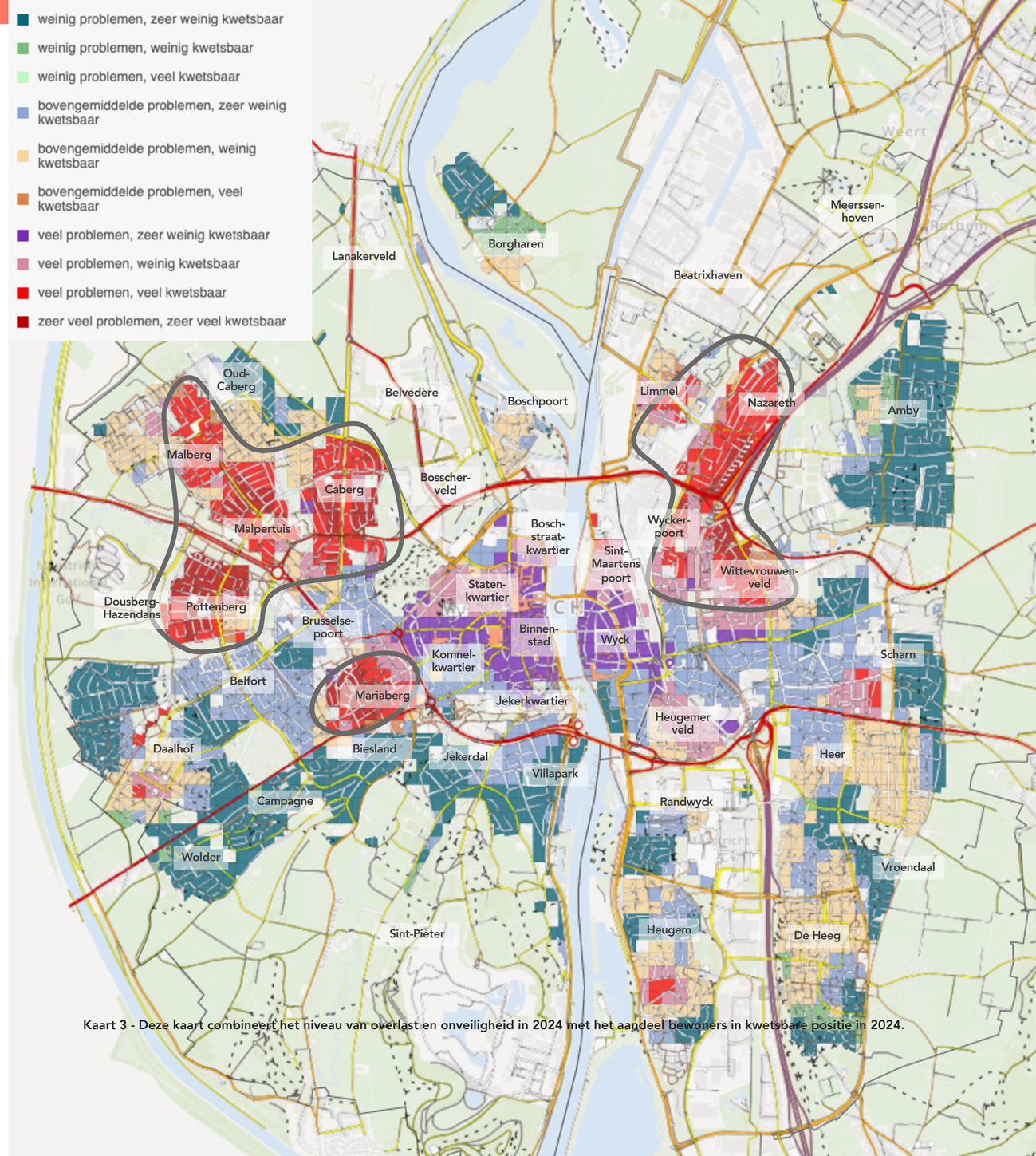
De focuskaart van Maastricht is veelkleurig. Dat betekent dat de situatie per buurt verschilt.

Focusgebieden vragen aandacht
Het noorden van de stad kleurt vooral rood of donkerrood. Dit betekent dat in deze grotere omcirkelde gebieden veel mensen in kwetsbare positie wonen en er tegelijkertijd veel problemen op het gebied van overlast en onveiligheid zijn. Hier speelt dus zowel veel voor als achter de voordeur. En mogelijk versterken deze problemen elkaar. Het is - puur bezien vanuit de data – aannemelijk dat deze omcirkelde (focus)gebieden veel beleidsmatige aandacht vragen (en krijgen). Dat geldt ook voor het kleinere Mariaberg en nog kleinere buurten in Scharn en Heugem.

Gebieden die geen aandacht vragen
Ook in de groene en donkergroene gebieden is er – maar dan aan de andere kant van het spectrum – duidelijk samenhang tussen de aanwezigheid van kwetsbare groepen en de omvang van problemen op het gebied van overlast en onveiligheid. Weinig bewoners in kwetsbare positie en weinig problemen zijn er in de zuidelijke randen van de stad en in de kernen Amby, en Borgharen. Deze gebieden vragen waarschijnlijk veel minder aandacht.

Problemen met andere achtergrond
In de anders gekleurde gebieden in de stad is de samenhang er niet of veel minder duidelijk. In de blauwe en oranje buurten kunnen de bovengemiddelde problemen op het gebied van overlast en onveiligheid niet worden gerelateerd aan de aanwezigheid van bewoners in een kwetsbare positie.

Dat de kaart in het Centrum overwegend roze of paars (veel problemen, (zeer) weinig kwetsbaar) kleurt, wijst op problemen die voortkomen uit de aantrekkingskracht van het stadscentrum.

Kaart 3 - Deze kaart combineert het niveau van overlast en onveiligheid in 2024 met het aandeel bewoners in kwetsbare positie in 2024.

4. CORPORATIEBEZIT

MAASTRICHT 2024

Kaart 4 toont het aandeel corporatiewoningen per buurt in 2024. Het betreft alle corporatiewoningen, dus niet alleen de sociale huurwoningen.

Een stad van corporatiewoningen
Met een aandeel sociale huurwoningen van (34%) is de relatieve omvang van de corporatievoorraad in de gemeente
niet alleen aanzienlijk hoger dan het landelijk gemiddelde (28%), maar wordt ook ruim voldaan aan de landelijke richtlijn dat minimaal 30% van alle woningen een sociale huurwoning is.

De corporatiewoningen liggen verspreid over de hele stad, waarbij het aandeel corporatiewoningen met uitzondering van de zuidelijke strook Wolder tot Villapark vrijwel nergens lager is dan 10%.

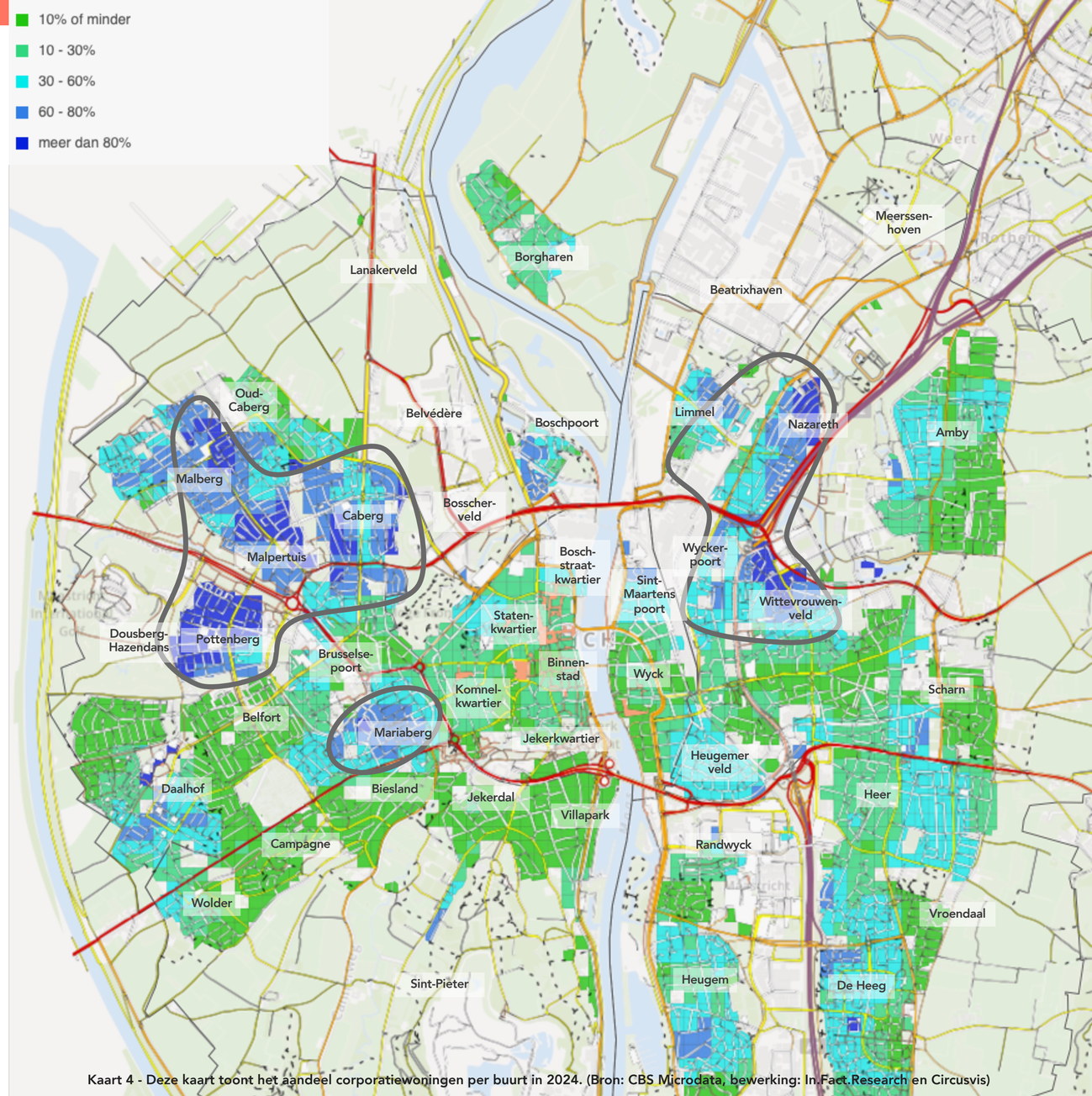
Corporatiewijken in Maastricht noord
Er zijn in Maastricht ook gebieden waar het aandeel corporatiewoningen veel hoger is dan 30%. Deze donkerblauwe buurten op de kaart bevinden zich hoofdzakelijk in Maastricht Noord, waarbij in een aantal wijken (Pottenberg, Malpertuis, Malberg-noord, Nazareth-noord en Wittevrouwenveld-noord) meer dan 80% van alle woningen een corporatiewoning is. Bij een concentratie hoger dan 60% spreken we van corporatiebuurten.

1 op 1 relatie met focusgebieden
De cirkels op kaart markeren de buurten die op de vorige kaart werden aangemerkt als focusgebieden, omdat hier veel problemen zijn qua overlast en onveiligheid en dat in combinatie met de aanwezigheid van veel bewoners in kwetsbare positie.

Deze kaart laat zien dat deze focusgebieden allemaal echte corporatiebuurten zijn. Dat geldt ook voor de kleinere buurten in Scharn en Heugem die op de focuskaart naar voren kwamen.

Andersom is de samenhang tussen focusgebied en corporatiebuurt er ook. Er zijn in Maastricht geen corporatiebuurten zonder bovengemiddeld veel problemen en een hoog aandeel bewoners in kwetsbare positie.

Dat rechtvaardigt de conclusie dat de maatschappelijke opgaven waar de gemeente voor staat zich grotendeels afspelen achter en voor de voordeur van corporatiewoningen.

Kaart 4 - Deze kaart toont het aandeel corporatiewoningen per buurt in 2024. (Bron: CBS Microdata, bewerking: In.Fact.Research en Circusvis)

B. DE ONTWIKKELING TUSSEN 2018 EN 2024 VAN MAASTRICHT

5. ONTWIKKELING OVERLAST EN ONVEILIGHEID

MAASTRICHT 2018 - 2024

Daarvoor kijken we in de eerst plaats vaar de ontwikkeling op het gebied van overlast en onveiligheid (Kaart 5)

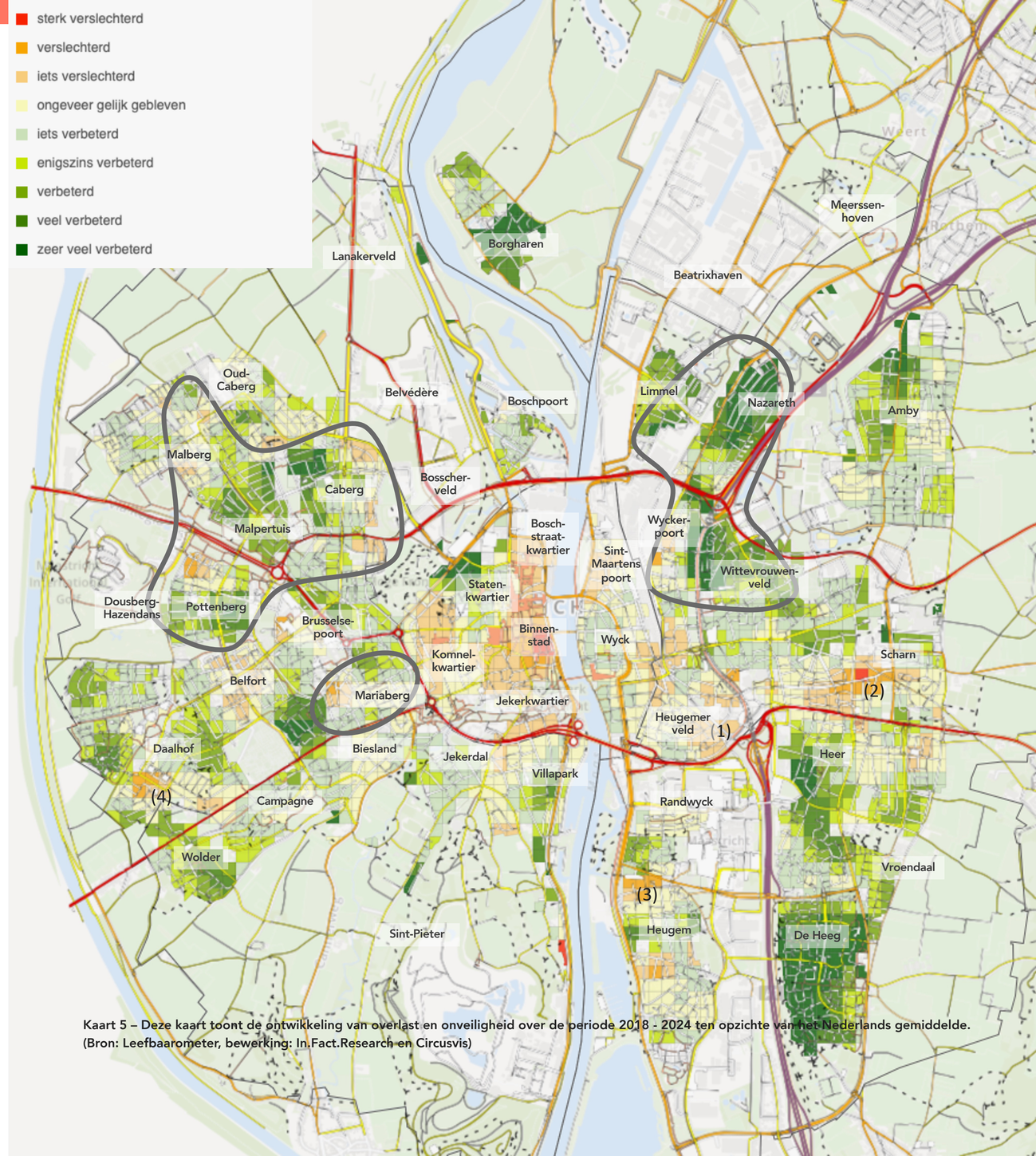
Problemen zijn (bijna) overal afgenomen
Dat de kaart overwegend donkergroen kleurt, betekent dat de situatie op het gebied van overlast en onveiligheid in de periode 2018 – 2024 in Maastricht sterk is verbeterd. Dat geldt zowel voor de plekken waar in 2018 veel problemen waren, als voor de plekken waar weinig problemen waren. Dat geldt dus ook voor de omkaderde gebieden die op de focuskaart donkerrood kleuren. Deze buurten, met overwegend sociale huurwoningen en nog altijd relatief veel problemen, scoren in 2024 allemaal beter dan in 2018. Hier lijkt dus zonder uitzondering iets goed te gaan. Dat geldt ook voor de De Heeg, dat volgens deze kaart zeer veel is verbeterd qua overlast en onveiligheid.

Een paar uitzonderingen
In de oranje gebieden is de overlast en onveiligheid in de periode 2018 – 2024 wel iets verslechterd . Behalve het centrumgebied vallen Heugemerveld (1) en enkele kleinere gebieden meer aan de rand van Maastricht zoals in Scharn (2), Heugem (3) en Daalhof (4).

Eerste verschuivingen zichtbaar op de focuskaart

Deze positieve ontwikkeling betekent niet automatisch dat elk groen gebied op deze kaart automatisch heeft geleid tot een kleurverschuiving op de hiervoor besproken focuskaart. Dat komt omdat een positieve ontwikkeling zich ook binnen een klasse op de focuskaart kan afspelen. Als de positieve ontwikkeling zich voortzet, dan zal dat wel steeds meer zichtbaar worden op de focuskaart.

Toch zijn er ook nu al enige verschuivingen zichtbaar. Bijvoorbeeld in Nazareth noord, waar als gevolg van de zeer sterke verbetering een deel van het donkerrode gebied op de focuskaart 2018 (zeer veel problemen) nu hard rood kleurt (veel problemen). Een vergelijkbare ontwikkeling is zichtbaar in Wittevrouwenveld noord en Pottenberg zuid. Ook in de Heeg is de positieve ontwikkeling zichtbaar op de focuskaart.

Kaart 5 – Deze kaart toont de ontwikkeling van overlast en onveiligheid over de periode 2018 - 2024 ten opzichte van het Nederlands gemiddelde. (Bron: Leefbaarometer, bewerking: In.Fact.Research en Circusvis)

6. ONTWIKKELING AANDEEL BEWONERS IN KWETSBARE POSITIE

MAASTRICHT 2018 - 2024

De tweede dimensie laat zien hoe de aanwezigheid en spreiding van bewoners in kwetsbare positie per buurt zich over de periode 2018 - 2024 heeft ontwikkeld.

Een stad die uit elkaar groeit
Deze kaart toont een beeld van een stad die uit elkaar groeit. In een beperkt aantal wijken is het aandeel bewoners in een kwetsbare positie sterk toegenomen (donkerrood), terwijl in het overgrote deel van de stad het aandeel niet is toegenomen (grijs) of zelfs is afgenomen (blauw).

Toename vooral in grotere corporatiebuurten die veel aandacht vragen
De wijken waar de concentratie bewoners in kwetsbare positie het meest duidelijk is toegenomen zijn Pottenberg, Malpertuis, Caberg en Mariaberg in het noordwesten en Nazareth in het noordoosten.

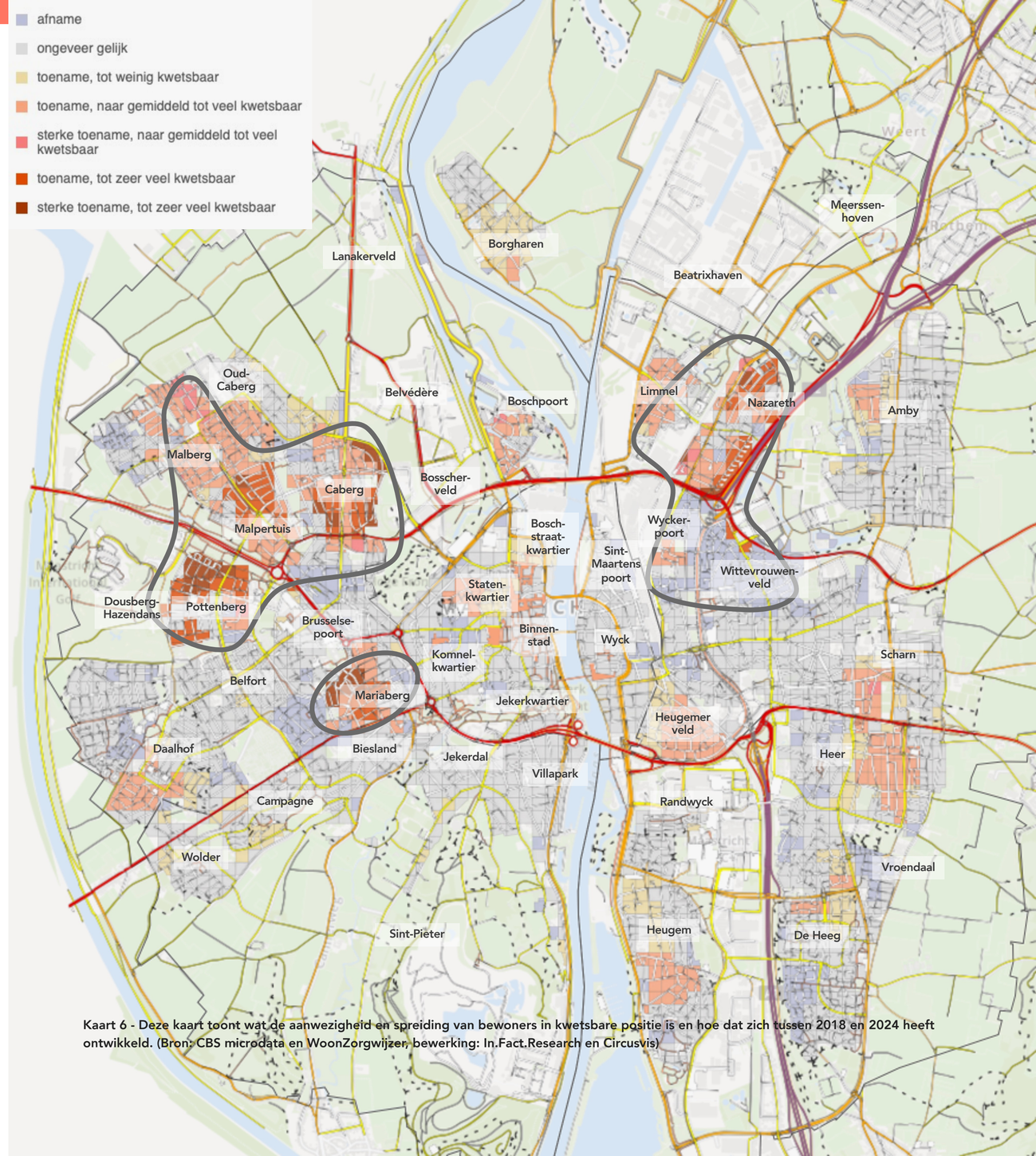
In vergelijking met de omkaderde buurten die op de focuskaart 2024 naar boven komen als buurten met een grote maatschappelijke opgave, vallen een paar zaken op:

In nagenoeg alle buurten die nu kwetsbaar zijn, is het aandeel bewoners in kwetsbare positie de laatste jaren (verder) toegenomen.

In Malberg groeit het aandeel ook in buurten die op de focuskaart (nog) niet sterk naar boven komen.

In Wittevouwenveld en kleinere stukjes van Nazareth en Caberg is het aandeel bewoners in kwetsbare positie niet gegroeid of zelfs afgenomen. Dit zijn de grijze en blauwe delen.

Ook buiten de gebieden die op de focuskaart naar boven komen, zijn er vooral meerdere buurten waar het aandeel bewoners in kwetsbare positie is toegenomen naar gemiddeld tot veel kwetsbaar, zoals in Heugemerveld, Heugem, Scharn en Heer aan de oostkant, Daalhof en Boschpoort. Deze buurten kleuren lichtrood op de kaart).

Kaart 6 - Deze kaart toont wat de aanwezigheid en spreiding van bewoners in kwetsbare positie is en hoe dat zich tussen 2018 en 2024 heeft ontwikkeld. (Bron: CBS microdata en WoonZorgwijzer, bewerking: In.Fact.Research en Circusvis)

7. VEERKRACHT (1)

MAASTRICHT 2018 – 2024 (LANDELIJKE BRIL)

De eerder toegelichte focuskaarten van 2018 en 2024(Kaart 4) geven inzicht in de buurten die vanuit maatschappelijk perspectief in 2024 ten opzichte van 2018 meer of minder aandacht vragen.

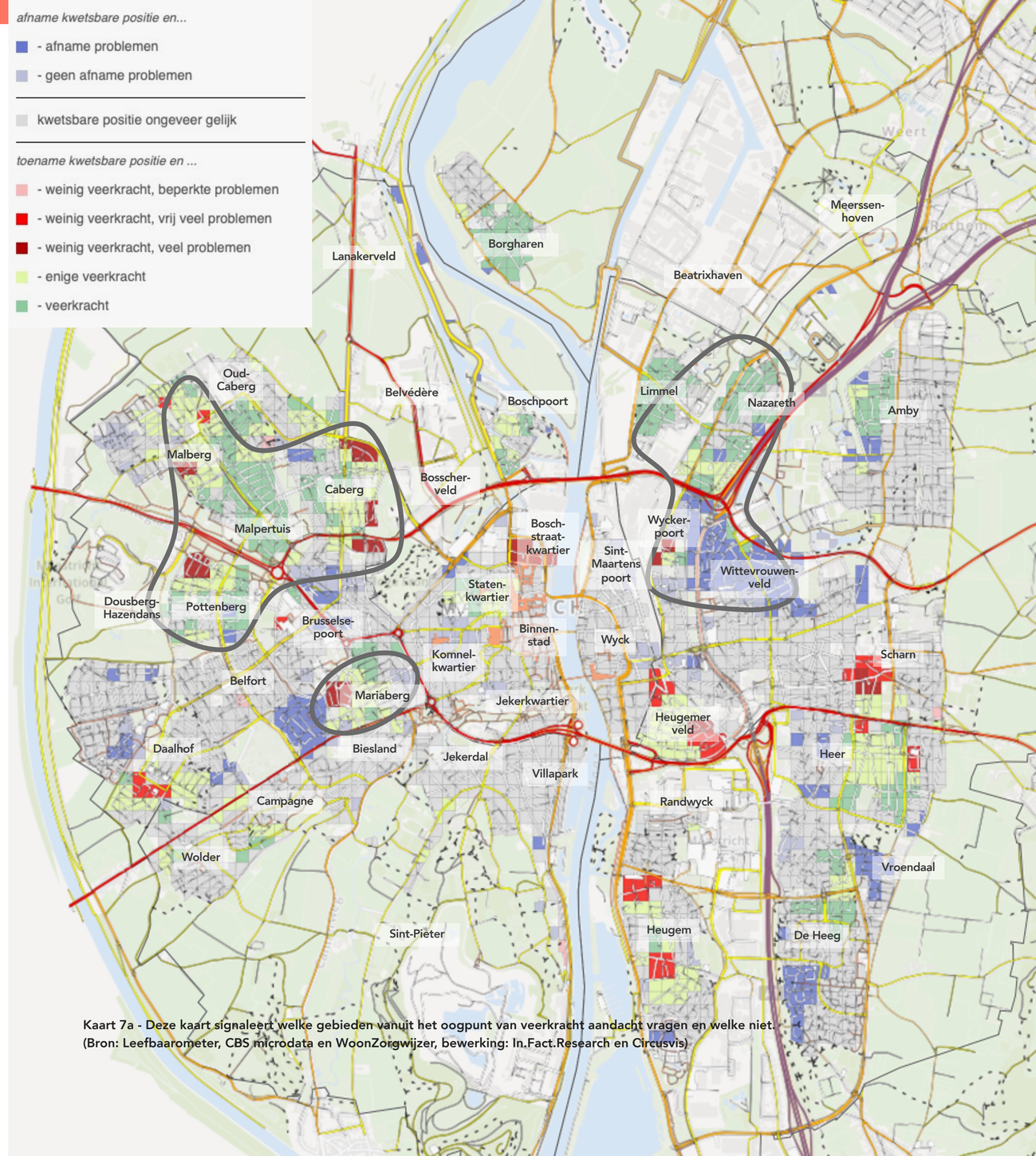
De veerkrachtkaart op deze pagina (kaart 7a) biedt een gecombineerd inzicht in de ontwikkeling die een buurt tussen 2018 en 2024 heeft doorgemaakt en biedt daarmee aanknopingspunten om te bepalen of de bestaande aandacht effectief is of dat er iets anders nodig is. Als de situatie in een buurt (nog) slecht is, maar de ontwikkeling positief, dan lijkt het logisch om door te gaan met wat je doet. Als de ontwikkeling ook slecht is, dan is waarschijnlijk iets ander nodig dan wat de afgelopen jaren is gedaan.

Wat betekent dat voor Maastricht?

Een positief beeld
De veerkrachtkaart toont een positieve ontwikkeling: Maastricht zit in de goede film Veel gebieden kleuren (licht)groen of blauw. Dat betekent dat in deze gebieden het aandeel mensen in een kwetsbare positie wel (groen) of niet (blauw) is toegenomen, en tegelijkertijd de problemen rond overlast en onveiligheid zijn afgenomen. Met de aandacht die deze gebieden hebben gekregen, tonen deze gebieden zich veerkrachtig.

Ook in de meest kwetsbare wijken
Ook de hier omkaderde gebieden die op de Focuskaart duidelijk rood kleuren, tonen veerkracht. Dat is een positieve constatering, maar brengt ook het gevaar met zich mee dat de hiervoor besproken trend van een toenemende tweedeling hierdoor wordt gemaskeerd. Is de verbetering van overlast echt voelbaar in deze wijken of vooral toe te schrijven aan de algemene positieve trend in Maastricht?

Maar niet overal
Tegelijkertijd zijn er meerdere kleinere gebieden die geen veerkracht tonen. In de rode gebieden op de kaart is in de periode 2018 -2024 niet alleen het aandeel bewoners in kwetsbare positie toegenomen, maar ook de problemen rond overlast en onveiligheid.

Kaart 7a - Deze kaart signaleert welke gebieden vanuit het oogpunt van veerkracht aandacht vragen en welke niet.
(Bron: Leefbaarometer, CBS microdata en WoonZorgwijzer, bewerking: In.Fact.Research en Circusvis)

7. VEERKRACHT (2)

MAASTRICHT 2018 – 2024 (GEMEENTELIJKE BRIL)

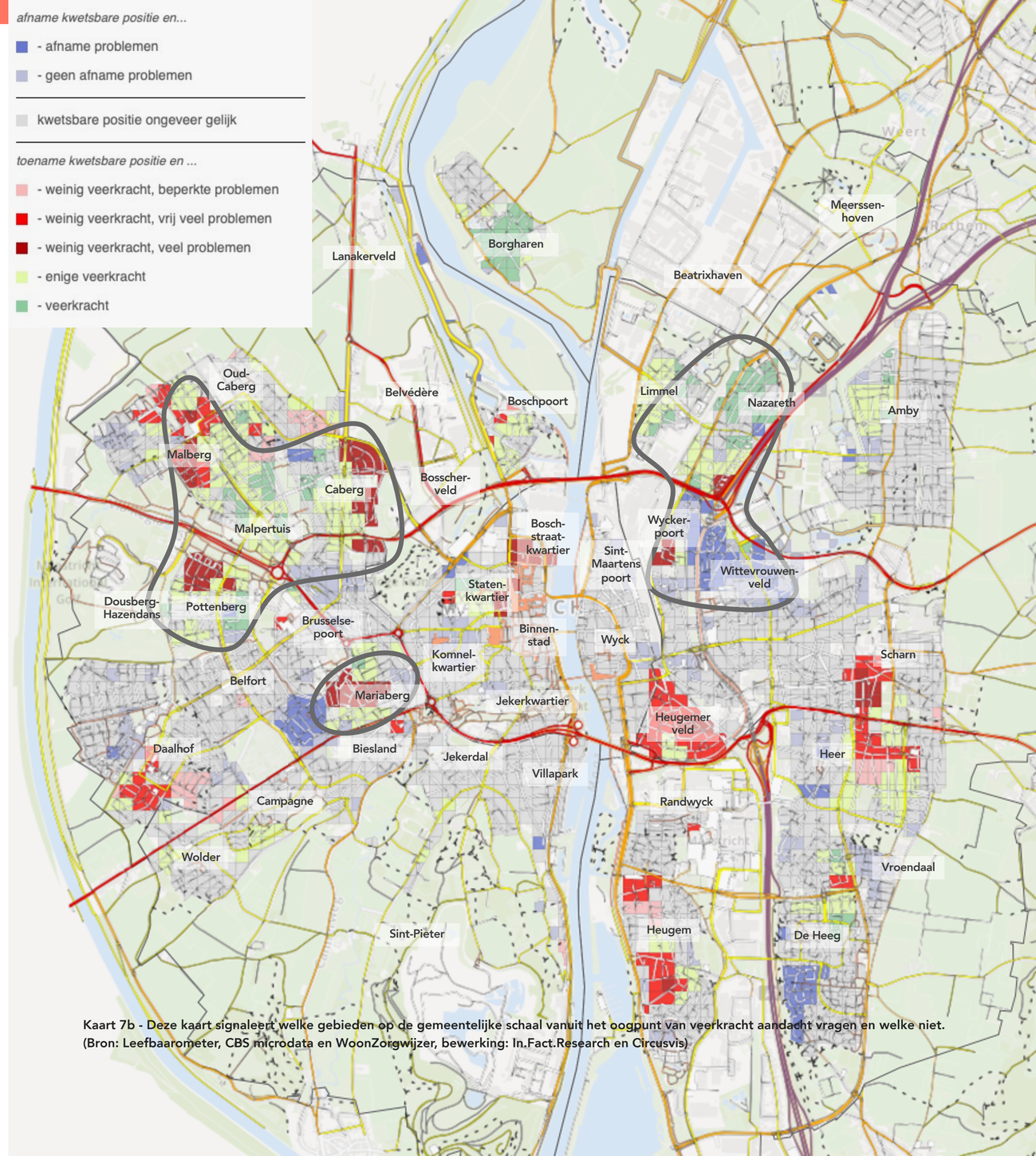
Het zicht op de veerkrachtverschillen in de stad wordt scherper als voor de ontwikkeling in overlast en onveiligheid wordt vergeleken met het gemeentelijk gemiddelde (in plaats van het landelijk gemiddelde op de voorgaande kaart).

Uitzonderingen op de regel
De rode vlekken op de kaart zijn de buurten die in de periode 2018-2024 naar Maastrichtse maatstaven geen veerkracht hebben getoond. Hier ten opzichte van het Maastrichts gemiddelde de overlast en onveiligheid toegenomen terwijl ook het aandeel bewoners in kwetsbare positie is gegroeid.

Verschillen worden groter in het westen
Aan de westkant liggen de gebieden met weinig veerkracht hoofdzakelijk binnen de (omkaderde) wijken waar al veel problemen samenkomen. Vooral in Caberg oost, Malberg oost, Pottenberg en Mariaberg. Dit laat zien dat de bestaande grote verschillen tussen het noorden en zuiden nog altijd toenemen. Een deel van Daalhof is hierbij de uitzondering.

Verschillen kleiner in het oosten
Aan de oostoever van de Maas is dat niet zo, Hier zien we juist wel veerkracht in de noordelijke wijken, terwijl er in het zuidelijke deel verschillende gebieden zijn met weinig veerkracht. Heugemerveld springt het meest in het oog, maar ook in Scharn en Heer en Heugem zijn er delen waar het aandeel bewoners in kwetsbare positie groeit en de problemen net overlast en onveiligheid zijn toegenomen.

Waterbedeffect?
Het is de moeite waard om te onderzoeken hoe dat komt? Wordt de negatieve trend gevoed vanuit de wijk zelf, of is het contramal van ontwikkelingen elders in de stad? Waarbij allereerst de blauwe kleur in Wittevrouwenveld opvalt, waar een tegenovergestelde ontwikkeling gaande is: een afname van het aandeel bewoners in kwetsbare positie en afname van problemen. Is hier een sprake van het zogenoemde waterbedeffect, waar problemen van opkomende buurten zich verplaatsen naar het nieuwe laagste punt in de nabije omgeving?

Kaart 7b - Deze kaart signaleert welke gebieden op de gemeentelijke schaal vanuit het oogpunt van veerkracht aandacht vragen en welke niet. (Bron: Leefbaarometer, CBS microdata en WoonZorgwijzer, bewerking: In.Fact.Research en Circusvis)

C. DE REGIO VAN MAASTRICHT

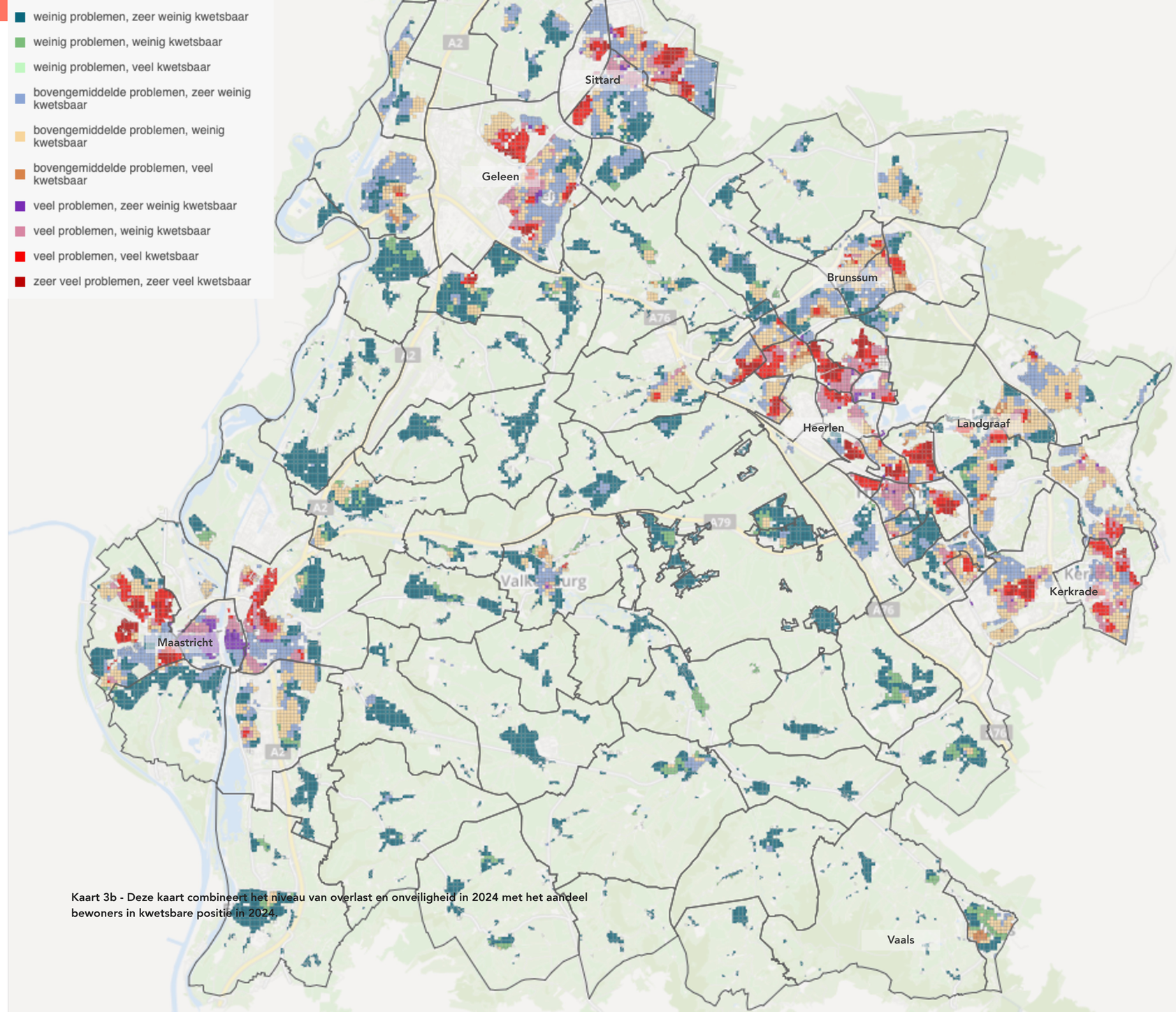
FOCUSGEBIEDEN

ZUID-LIMBURG 2024

De hiernaast getoonde kaart plaatst de voorgaande beelden in een regionaal perspectief. Ze laat zien dat er vooral in de stedelijke gebieden van Zuid-Limburg – Maastricht, Heerlen, Sittard-Geleen - buurten zijn waar veel bewoners in een kwetsbare positie wonen en waar tegelijkertijd veel problemen zijn op het gebied van overlast en onveiligheid. Het zijn de rode gebieden op de kaart. In de donkerrode gebieden op de kaart betreft het zelfs zeer veel problemen en zeer veel bewoners in een kwetsbare positie.

De meeste kernen in het heuvellandschap tussen de drie stedelijke gebieden in, tonen het omgekeerde beeld. Hier spelen weinig problemen en wonen zeer weinig bewoners in een kwetsbare positie. De verschillen binnen Zuid-Limburg tussen het stedelijke gebied en het ommeland zijn groot. Dat maakt het logisch om in de aanpak van de opgave de hele regio te betrekken.

In de vergelijking met Maastricht valt op dat de rode focusgebieden in Heerlen veel minder geconcentreerd zijn in een bepaald deel van de gemeente. Dat geeft het beeld dat de opgave in Heerlen een stadsbrede opgave is, terwijl deze zich in Maastricht toespitst op weliswaar omvangrijke, maar specifieke delen van de stad.

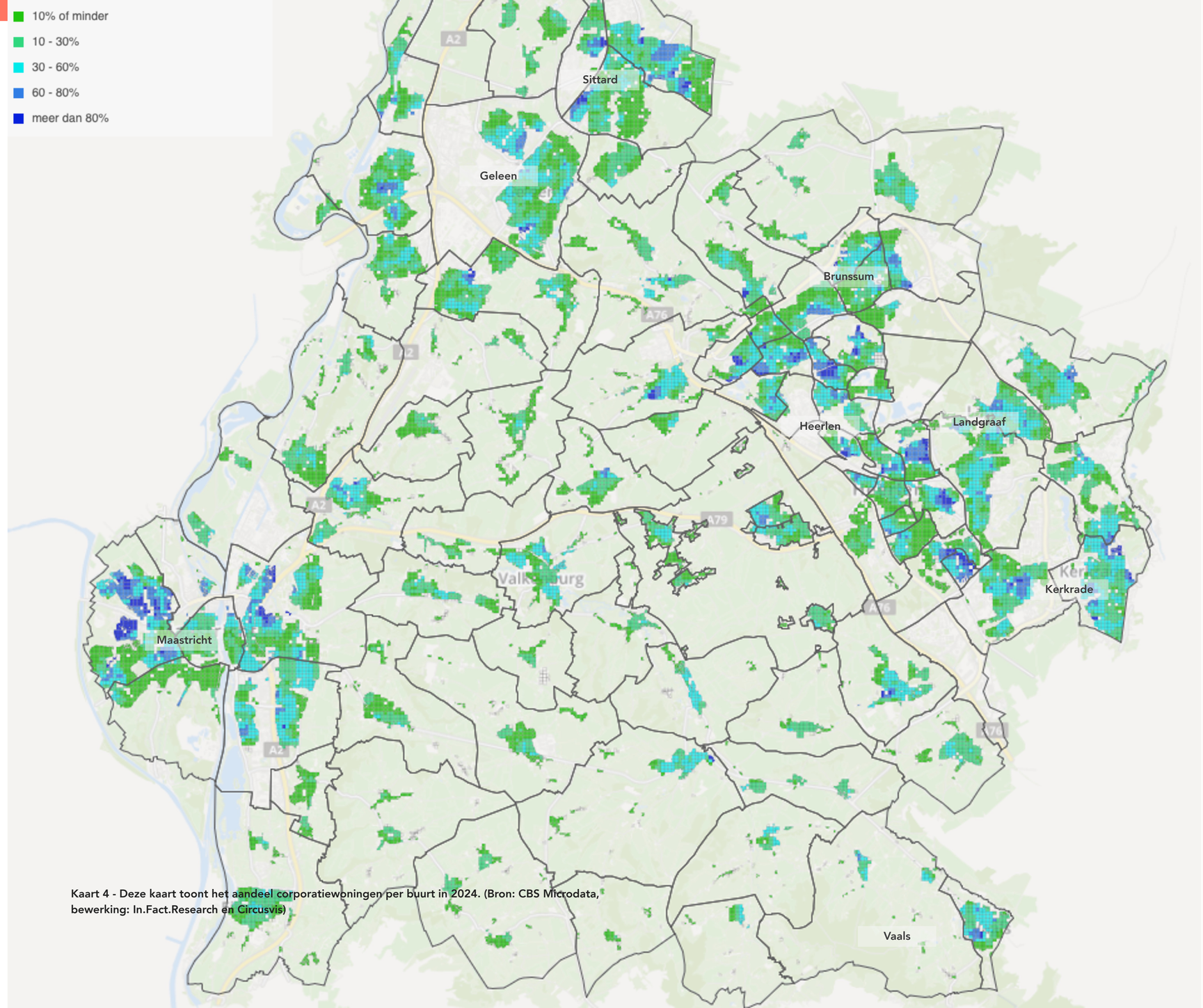
Kaart 3b - Deze kaart combineert het niveau van overlast en onveiligheid in 2024 met het aandeel bewoners in kwetsbare positie in 2024.

CORPORATIEBEZIT

ZUID-LIMBURG 2024

Corporatiebezit concentreert zich in de grote gemeenten
De verdeling van het corporate bezit in de regio vertoont veel overeenkomsten met de Focuskast van de regio. De plekken die op deze kaart donkerblauw kleuren, kleuren (bijna) allemaal rood op de focuskaart.

Anders dan in Maastricht, zijn er in Parkstad en in mindere mate ook in Sittard Geleen ook meerdere gebieden met een lagere concentratie corporatiebezit die op de focuskaart naar boven komen als focusgebied. Dat geeft de indruk dat de gecombineerde problematiek van problemen voor en achter de voordeur zich in Maastricht meer beperkt tot de echte corporatiewijken dan elders in de regio.

Kaart 4 - Deze kaart toont het aandeel corporatiewoningen per buurt in 2024. (Bron: CBS Microdata, bewerking: In.Fact.Research en Circusvis)

VEERKRACHT

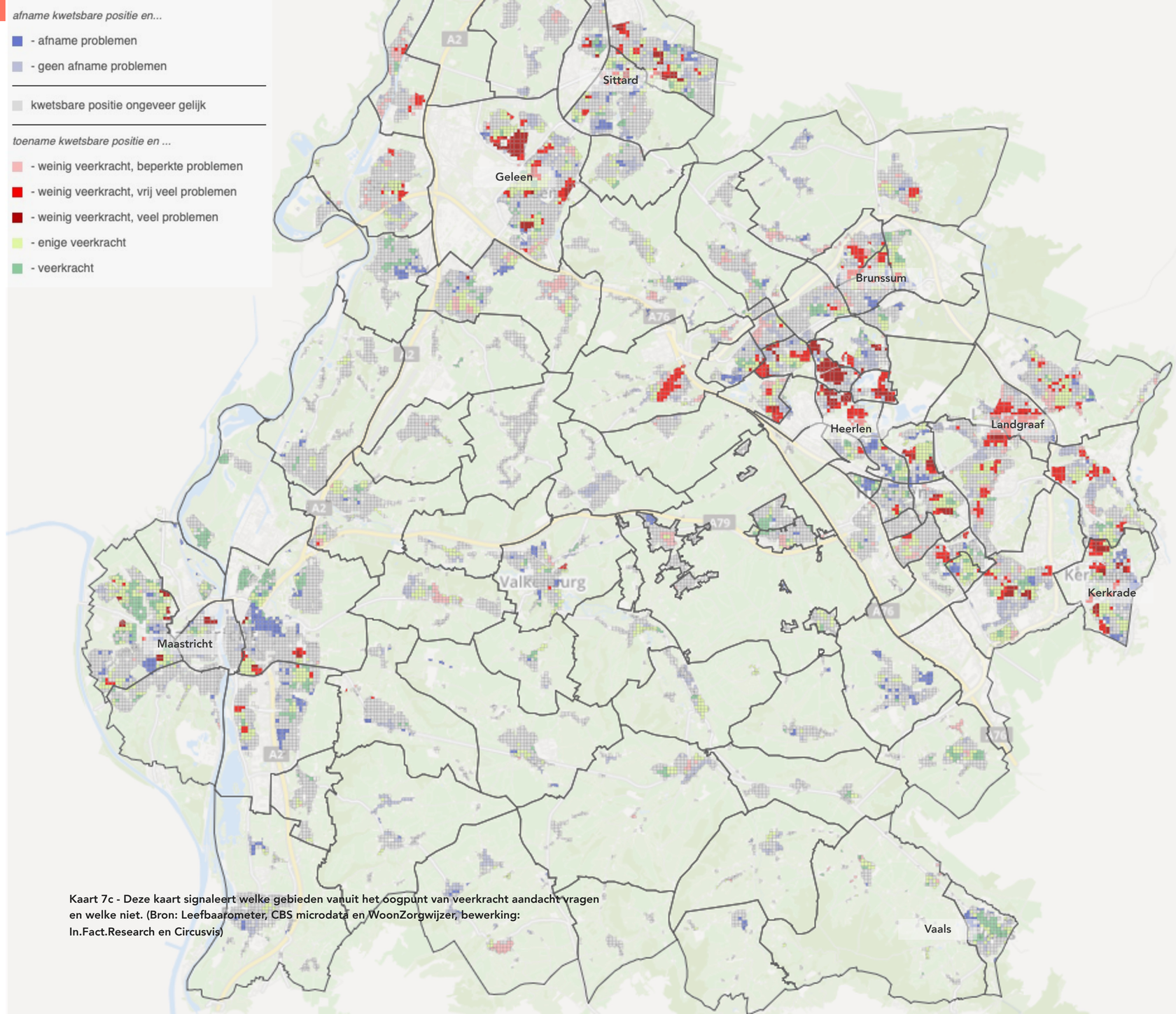
ZUID-LIMBURG 2018 - 2024

De hiernaast getoonde veerkrachtkaart geeft een goede indicatie van de ontwikkeling van de veerkracht in de regio. In de rode gebieden is in de periode 2018 – 2024 zowel sprake geweest van een toename van het aandeel bewoners in kwetsbare positie als een toename van de problemen rond overlast en onveiligheid. Deze gebieden hebben weinig veerkracht en zitten in de verkeerde film.

Maastricht zit in een veel betere film
De kaart laat een duidelijk verschil zien tussen Maastricht aan de ene kant en de regio Parkstad en Sittard Geleen aan de andere kant.

Het beeld van Maastricht is me veel groen en blauw op de kaart overwegend positief, terwijl de kleur rood domineert in Parkstad en (in mindere mate) ook In Sittard Geleen. In deze gemeente zijn er bovendien maar weinig plekken die wel verwijzen naar een positieve ontwikkeling.

Voor beter begrip bij wat hier achter ligt, zoomen we hierna apart in op de ontwikkeling van de bewoners in kwetsbare positie en de ontwikkeling van het niveau van overlast en onveiligheid.

Kaart 7c - Deze kaart signaleert welke gebieden vanuit het oogpunt van veerkracht aandacht vragen en welke niet. (Bron: Leefbaarometer, CBS microdata en WoonZorgwijzer, bewerking: In.Fact.Research en Circusvis)

3. BEWONERS

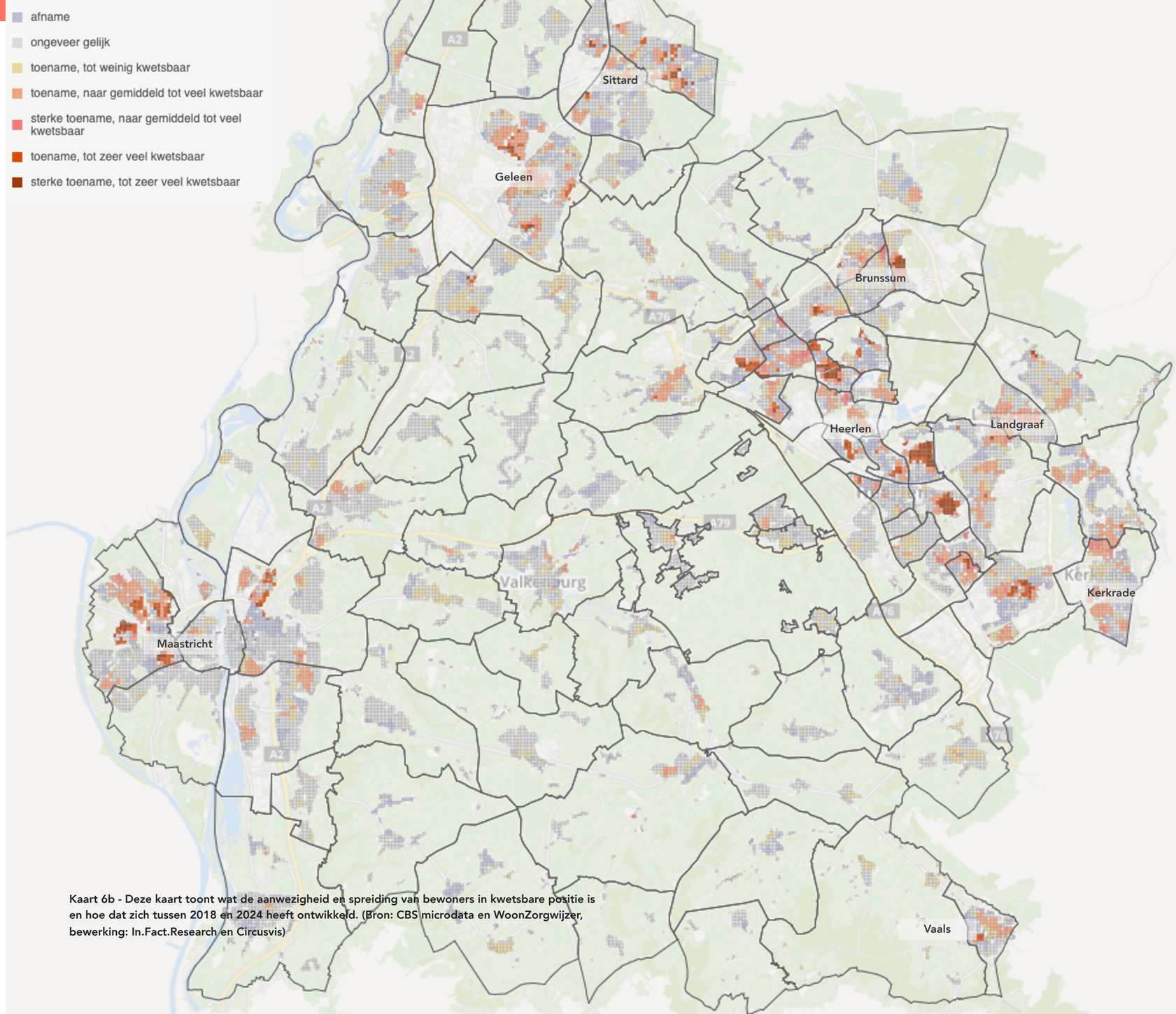
ZUID-LIMBURG 2018 - 2024

Deze kaart laat zien waar het aandeel bewoners in kwetsbare positie in de de periode 2018 – 2024 is gegroeid of afgenomen.

Vergelijkbare trend in alle steden
De opbouw van de kaart vertoont grote overeenkomsten met de kaart over de spreiding van het corporatiebezit. Dat betekent dat overal waar veel corporatiewoningen zijn, het aandeel mensen in kwetsbare positie is gegroeid.

De grootste toename heeft plaatsgevonden in Parkstad, maar ook in de corporatiewijken van Maastricht en Sittard Geleen is duidelijk sprake van een groeiend aandeel bewoners in kwetsbare positie. De trend dat bewoners in kwetsbare positie steeds meer geconcentreerd in bepaalde gebieden wonen zet zich ook inZuid Limburg door.

Het verschil in veerkracht is dus niet 1 op 1 te terug te brengen tot een verschil in demografische ontwikkeling.

Kaart 6b - Deze kaart toont wat de aanwezigheid en spreiding van bewoners in kwetsbare positie is en hoe dat zich tussen 2018 en 2024 heeft ontwikkeld. (Bron: CBS microdata en WoonZorgwijzer, bewerking: In.Fact.Research en Circusvis)

3. OVERLAST

ZUID-LIMBURG 2018 - 2024

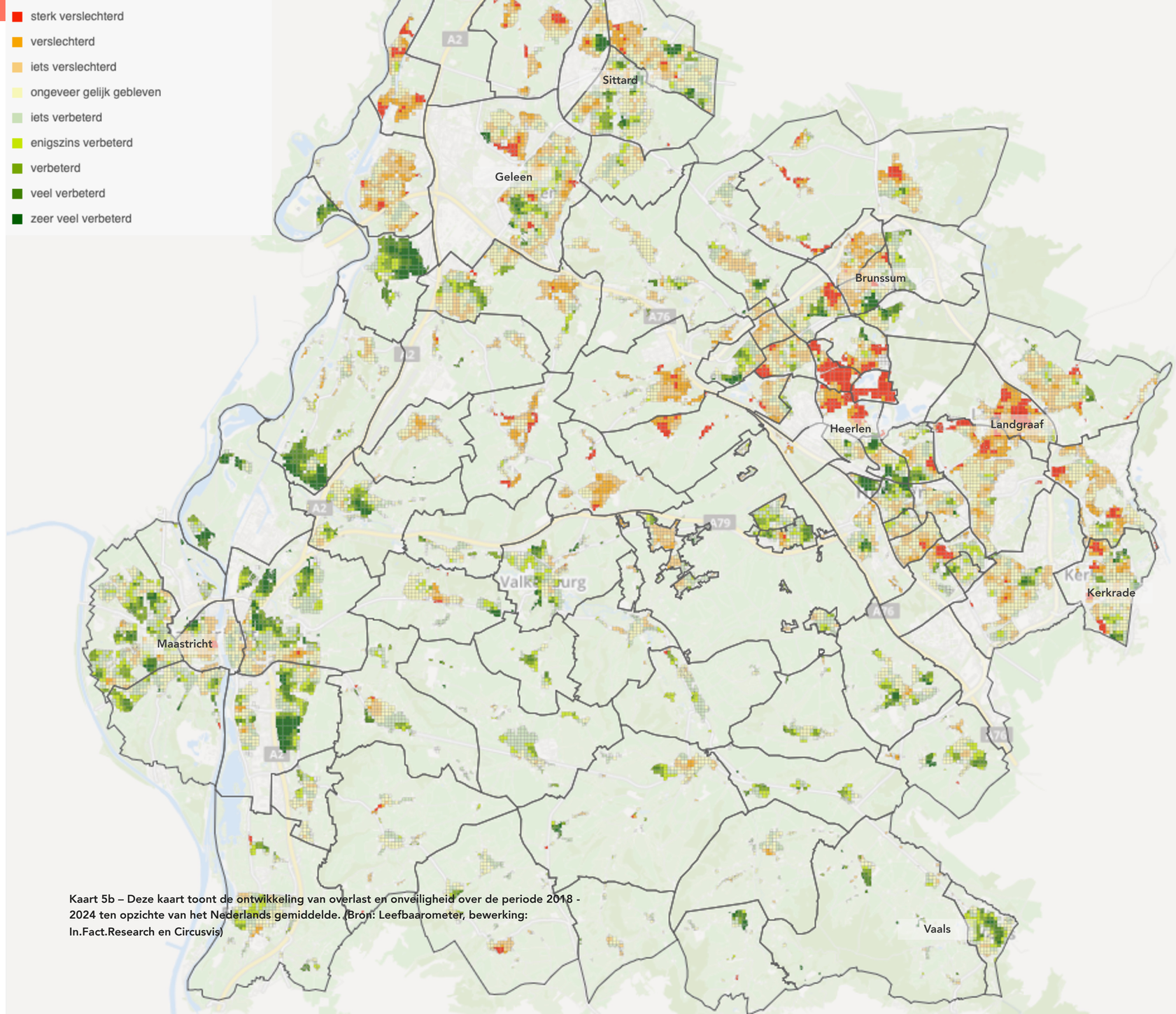
De hiernaast getoonde kaart toont de ontwikkeling van overlast en onveiligheid in de periode 2018 – 2024.

Maastricht onderscheidt zich door de positieve ontwikkeling qua overlast en onveiligheid
Wat hier opvalt is dat het beeld van Maastricht sterk afwijkt van de andere stedelijke gebieden .

In Maastricht is de overlast en onveiligheid in de hele stad verbeterd. Dat geldt ook voor de focusgebieden die op de focuskaart rood kleuren. Dit geeft een sterk contrast met Parkstad, waar in grote gebieden de problemen rond overlast en onveiligheid in dezelfde periode juist zijn toegenomen. Dat geldt het meest voor Heerlen Noord, maar ook voor Landgraaf en Kerkrade.

Sittard Geleen geeft een gemengder beeld. Hier zijn zowel buurten waar de problemen zijn afgenomen (groen) als buurten waar de problemen zijn toegenomen (rood).

Verder laten de oranje tinten op kaart zien dat ook buiten de stedelijke gebieden de overlast en onveiligheid onder druk staat.

Kaart 5b – Deze kaart toont de ontwikkeling van overlast en onveiligheid over de periode 2018 - 2024 ten opzichte van het Nederlands gemiddelde. (Bron: Leefbaarometer, bewerking: In.Fact.Research en Circusvis)

D. VEERKRACHT VERDIEPT

VERDIEPEND VEERKRACHTBEELD

INZOOMEN OP HET IN DE BUURT AANWEZIGE VEERKRACHTKAPITAAL

Aanvullende data-analyse voor een verdiepend veerkrachtbeeld
De mede door Circusvis ontwikkelde Veerkrachtkaarten van Aedes laten duidelijk zien dat er binnen de gemeente grote verschillen bestaan vanuit het perspectief Veerkracht. Maar ze vertellen nog weinig over de achtergrond van de geconstateerde verschillen. Daarom heeft Circusvis als aanvulling op de Aedes veerkrachtkaarten een aanpak voor aanvullende data-analyse ontwikkeld in de vorm van het dashboard 'Veerkracht verdiept', waarin op CBS-buurtniveau voor veerkracht relevante kenmerken inzichtelijk kunnen worden gemaakt en geanalyseerd. Dat is belangrijk voor het begrip en helpt bij het vinden van de juiste aanpak.

Drie vormen van benodigd veerkrachtkapitaal
De inhoud van het dashboard is gebaseerd op de veronderstelling dat een gebied veerkrachtig is als het ecosysteem in de wijk (het geheel van bewoners, ondernemers en in de wijk werkzame professionals) op zo'n manier functioneert dat een stapeling van individuele omstandigheden en gedrag niet heeft geleid tot een duurzame verstoring van prettig leven en goed samenleven in de wijk. Hierin zit de aanname dat veerkracht iets te maken heeft met het in de wijk aanwezige individuele kapitaal van bewoners én met het collectieve kapitaal van de gemeenschap (het ecosysteem). De inrichting van de buurt heeft zijn weerslag op beide. De aanwezigheid van gebiedskapitaal van de buurt is daarom de derde oriëntatie.

De figuur van de wipwap helpt om de drie onderleggers van veerkracht ten opzichte van elkaar te positioneren. Met een gerichte mix van interventies gericht op het individu, de gemeenschap en/of het gebied kan de verandering van te weinig veerkracht naar voldoende veerkracht worden ondersteund.

Veerkracht als een wipwap
Deze benadering van de werking van Veerkracht kan worden weergeven met de figuur van de wipwap. Ze laat zien dat het gaat om de verhouding tussen verminderde zelfredzaamheid bij individuele bewoners (individueel veerkrachtkapitaal) aan de ene kant en het vermogen van het collectief om daarmee om te gaan aan de andere kant (collectief veerkrachtkapitaal). De wipwap zelf staat voor de hefboomwerking van ruimtelijk kwaliteit (gebiedskapitaal), die het collectief en de individuele bewoners zowel kan ondersteunen of in de weg kan staan.

Openbare en lokale data
Het dashboard geeft met een selectie van openbare en lokale data op CBS buurtniveau een beeld bij de status van de drie kapitaalvormen in een bepaalde buurt, waarbij het gemeentelijk gemiddelde als referentie is genomen. Dit geeft op buurtniveau de mogelijkheid om gerichter na te denken over een effectieve aanpak. En op stadsniveau de mogelijkheid om buurten ten opzichte van elkaar te positioneren en terugkerende patronen te herkennen.

INDIVIDUEEL
VEERKRACHTKAPITAAL

COLLECTIEF
VEERKRACHTKAPITAAL

FYSIEK
VEERKRACHTKAPITAAL

VEERKRACHTKAPITAAL

NEGEN BOUWSTENEN

3x3 bouwstenen
Het dasboard herkent voor elk van de drie kapitaalvormen drie bouwstenen. In totaal zijn er dus negen bouwstenen van veerkracht waarvan de aanwezigheid verklarend kan zijn voor de op de kaart geconstateerde veerkracht.

INDIVIDUEEL veerkrachtkapitaal
Een weerbaar individu is in staat om goed voor zichzelf te zorgen en/of zich te bekommeren om anderen. Dat wordt bemoeilijkt als de bewoner te maken heeft met persoonlijke omstandigheden die de ruimte daarvoor beperken. De drie individuele veerkrachtkapitaal bouwstenen zijn:

1. Gezond zijn
2. Rondkomen
3. Meedoen

COLLECTIEF veerkrachtkapitaal
Leven doe je niet alleen, maar met mensen om je heen. De interactie tussen buren, buurtgenoten en professionals is van grote invloed op het functioneren van de wijk. In een veerkrachtige wijk wonen mensen samen die elkaar respecteren, naar elkaar omzien en elkaar inspireren. De drie collectieve veerkrachtkapitaal bouwstenen zijn :

4. Sociale verbondenheid
5. Sociale basis (organiserend vermogen)
6. Wijkdynamiek (bedrijvigheid)

FYSIEK veerkrachtkapitaal
Een goed ingerichte wijk stimuleert de veerkracht van mensen en gemeenschappen. De drie fysieke veerkrachtkapitaal bouwstenen zijn :

7. Opbouw woningbestand
8. Inrichting woonomgeving
9. Aanwezigheid voorzieningen

Bouwstenen in beeld
Voor elke bouwsteen worden in het dashboard maximaal drie indicatoren gebruikt om tot een oordeel te komen over de mate waarin de bouwsteen aanwezig is in de buurt. Hierbij is veelal de data uit het Zwolse Buurt-tot-Buurt onderzoek gebruikt. Voor elke indicator wordt steeds het gemeentelijk gemiddelde als referentie genomen. Per CBS buurt kan zo worden vastgesteld of een bepaalde bouwsteen in een buurt beduidend minder, beduidend meer of rond het gemiddelde aanwezig is.

Onderliggende indicatoren veerkrachtkapitaal
1-onder stedelijk gemiddeld, 2-rond gemidelde, 3-boven gemiddelde

Sectie	Bouwsteen	Indicatornaam	No	Toelichting	Bron
Individueel	Gezondheid	Ervaren gezondheid	1	Ervaren gezondheid (% (zeer) goed of uitstekend) [%].	Buurt-tot-Buurt
		Zorggebruik	2	Belemmering door beperking (schaalscore) [0-10 positief-negatief].	Buurt-tot-Buurt
		Eenzaamheid	3	Emotionele eenzaamheidsscore [0-3 positief-negatief].	Buurt-tot-Buurt
	Rondkomen	Inkomen	4	Aandeel huishoudens met besteedbaar huishoudensinkomen exclusief gebonden uitkeringen dat lager is dan 110 procent van het sociaal minimum.	CBS 2023
		Schulden	5	Aandeel huishoudens met geregistreerde problematische schulden.	CBS
		Opleiding	6	Het aantdeel personen met een startkwalificatie (een diploma havo, vwo, mbo niveau 2 of hoger).	CBS
	Meedoen	Sociale participatie	7	Sociale eenzaamheidsscore [0-3 positief-negatief].	Buurt-tot-Buurt
		Arbeidsparticipatie	8	Werkzame beroepsbevolking t.o.v. gehele bevolking vanaf 15 jaar.	CBS
		Kinderen in de wijk	9	Meerpersoonshuishoudens met kinderen bestaan uit niet-gehuwde paren met kinderen, echtparen met kinderen en eenouderhuishoudens.	CBS
Collectief	Sociale verbondenheid	Sociale cohesie	10	Sociale cohesie (schaalscore) [0-10 negatief-positief].	Buurt-tot-Buurt
		Discriminatie	11	Deelvraag: in mijn buurt kunnen verschillende culturen prima met elkaar leven - % (Helemaal) mee eens.	Buurt-tot-Buurt
		Vertrouwen in instituties	12	Functioneren gemeente in het algemeen (rapportcijfer) [rapportcijfer].	Buurt-tot-Buurt
	Sociale basis	Vrijwilligers	13	Sociale participatie (schaalscore) [0-10 negatief-positief].	Buurt-tot-Buurt
		Mantelzorg	14	Inzet voor buurt (schaalscore) [0-10 negatief-positief].	Buurt-tot-Buurt
		Samenwerking professionals	15	Nog niet bekend.	
	Dynamiek	sfeerbepalende groepen	16	Sociale overlast (schaalscore) [0-10 positief-negatief].	Buurt-tot-Buurt
		Ondermijning**	17	Aantal misdrijven per 1.000 inwoners in de categorieen: Mensenhandel, Drugshandel, Mensensmokkel, Wapenhandel.	Politie/CBS
		Bedrijven**	18	sfeer in de buurt (rapportcijfer) [rapportcijfer].	Buurt-tot-Buurt
Fysiek	Woningen	Woning overall beeld	19	eigen woning (rapportcijfer) [rapportcijfer].	Buurt-tot-Buurt
		Concentratie corporatiebezit *	20	Het aandeel corporatiewoningen in de buurt of wijk: 0%-10% score 3; 10-50% score 2; 50-100%: score 1.	CBS
		Energielabel woning	21	Aandeel woningen met een energielabel A t/m C (groen).	https://www.ep-online.nl/PublicData (november 2025)
	Woonomgeving	Woonomgeving	22	Verloedering (schaalscore) [0-10 positief-negatief].	Buurt-tot-Buurt
		Beweegvriendelijke omgeving	23	Hoeveelheid fysieke voorzieningen (schaalscore) [0-10 negatief-positief].	Buurt-tot-Buurt
		Verloedering	24	Wijk- en ontmoetingscentra (% te weinig aanwezig) [%].	Buurt-tot-Buurt
	Voorzieningen	Voorzieningen (algemeen)	25	Tevredenheid sociale voorzieningen (schaalscore) [0-10 negatief-positief].	Buurt-tot-Buurt
		Nabijheid voorzieningen	26	Hoeveelheid sociale voorzieningen (schaalscore) [0-10 negatief-positief].	Buurt-tot-Buurt
		Aanwezigheid maatschappelijke voorzieningen	27	Bereikbaarheid van de (voorzieningen in de) buurt met de fiets (% tevreden) [%].	Buurt-tot-Buurt

Figuur - Gebruikte indicatoren in het Dashboard Veerkracht verdiept gemeente Zwolle

VEERKRACHTKAPITAAL

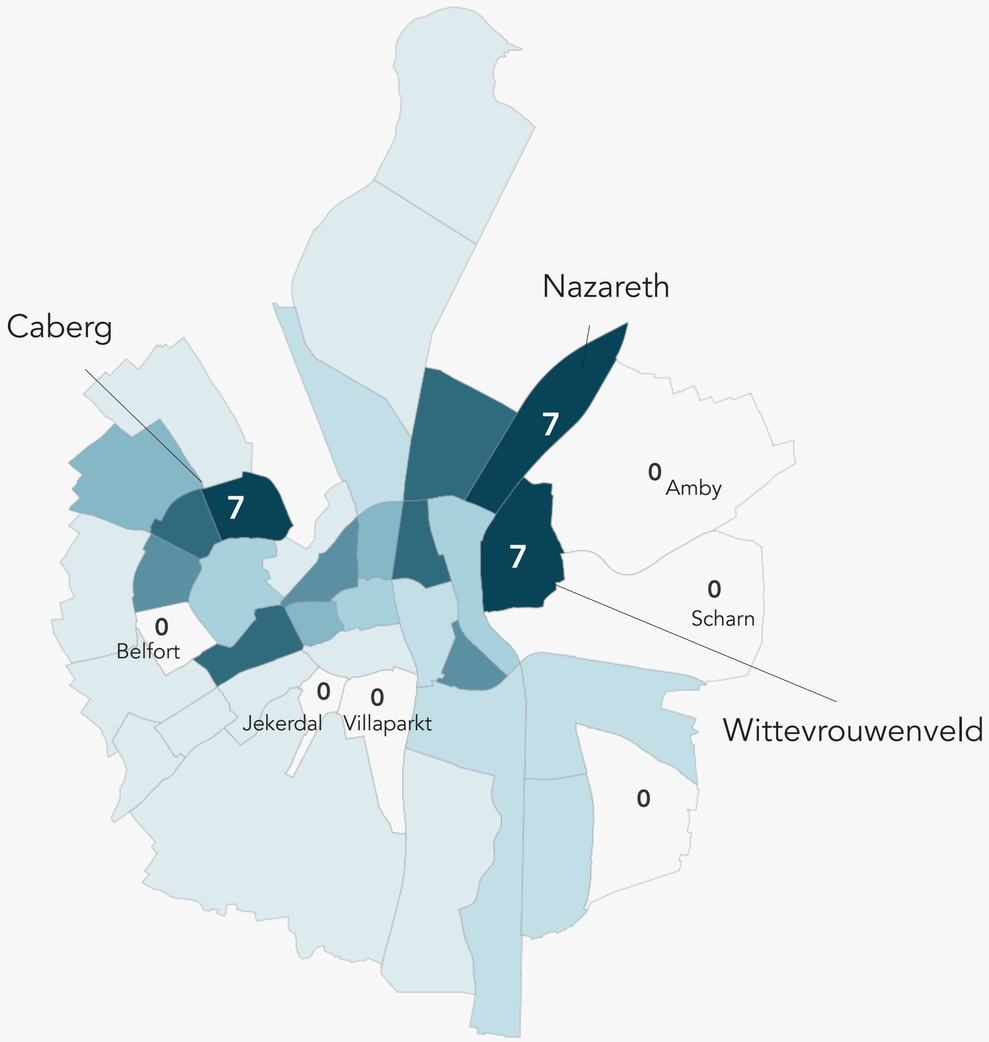
ONGELIJK VERDEELD

Veerkrachtkapitaal in beeld
Met behulp van het dashboard is voor alle 39 wijken van Maastricht (125.000 inwoners) een indicatie te geven van het in een wijk aanwezige veerkrachtkapitaal. Dat heeft geleid tot een score op elk van de 9 onderscheiden bouwstenen. Een lage score betekent dat deze bouwsteen van veerkrachtkapitaal in de betreffende wijk duidelijk minder aanwezig is dan gemiddeld in Maastricht. Op deze manier beschouwd heeft elke wijk minimaal 0 en maximaal 9 lage scores. Het blauwe kaartje toont per wijk het aantal bouwstenen dat duidelijk onder het stedelijk gemiddeld scoort. Hoe donkerde de buurt kleurt, hoe meer bouwstenen.

Veerkrachtkapitaal ongelijk verdeeld
Zoals de kaart hiernaast laat zien, zijn de lage scores in veerkrachtkapitaal zeker niet gelijk verdeeld over de wijken van Maastricht.

Ruim de helft van alle wijken heeft op maximaal 2 bouwstenen een lage score. In deze 23 wijken (69.000 inwoners) zijn in totaal 22 lage scores. Zes wijken scoren op geen enkele bouwsteen duidelijk slechter dan gemiddeld in Maastricht. Dit zijn Amby, Scharn, Vroendaal, Villapark, Jekerdal en Belfort.

In de overige 16 wijken (56.000 inwoners) zijn veel meer lage scores. Deze 16 wijken hebben samen 81 lage scores, Drie wijken scoren op 7 van de 9 bouwstenen duidelijk lager dan gemiddeld in Maastricht: Caberg, Nazareth en Wittevrouwenveld.

Aantal bouwstenen onder stedelijk gemiddelde (blauw), hoe donkerde de kleur, hoe meer lage scores. Bron: dashboard Veerkracht verdiept, Circusvis 2026

VEERKRACHTKAPITAAL

SAMENHANG MET DE AEDES FOCUSKAART

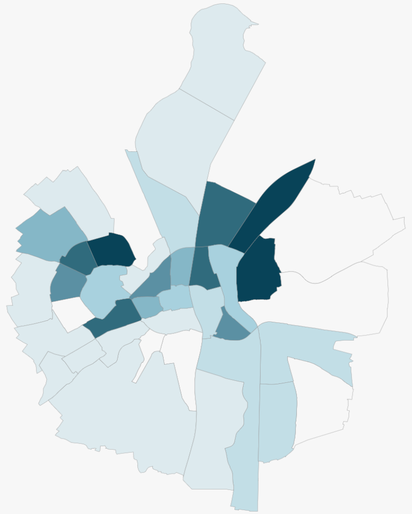
Sterke samenhang met focusgebieden
De donkere vlekken op de blauwe kaart laten zien dat de wijken met veel lage scores zich concentreren in het noordwesten en het noordoosten van Maastricht.

Het rode kaartje is een vertaling van de Focuskaart naar een score op CBS-buurtniveau. Hoe donkerder de kleur op de kaart, hoe groter het percentage woningen dat zich bevindt in een gebied dat op de meer gedetailleerde, hiervoor besprokenAedes Focuskaart rood of bruin kleurt. Eerder noemde we dit de focusgebieden

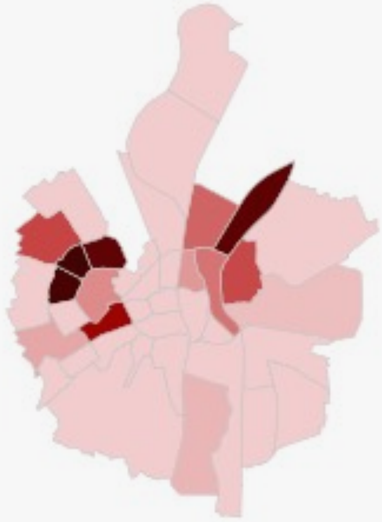
De overeenkomst tussen beide kaarten is groot. Wijken die zich kenmerken door veel problemen rond overlast en onveiligheid in combinatie met een groot aandeel bewoners in kwetsbare positie, beschikken over het minste veerkrachtkapitaal.

Grote overeenkomsten tussen focuswijken qua veerkrachtkapitaal
De samenhang tussen focusgebied en aanwezigheid veerkrachtkapitaal wordt bevestigd door de getoonde grafiek die zich richt op de 10 wijken (25%) die volgens de focuskaart het meeste aandacht vragen (grootste aandeel focusgebied)

Verdeling veerkrachtkapitaal over de stad
Aantal bouwstenen met lage scores per buurt

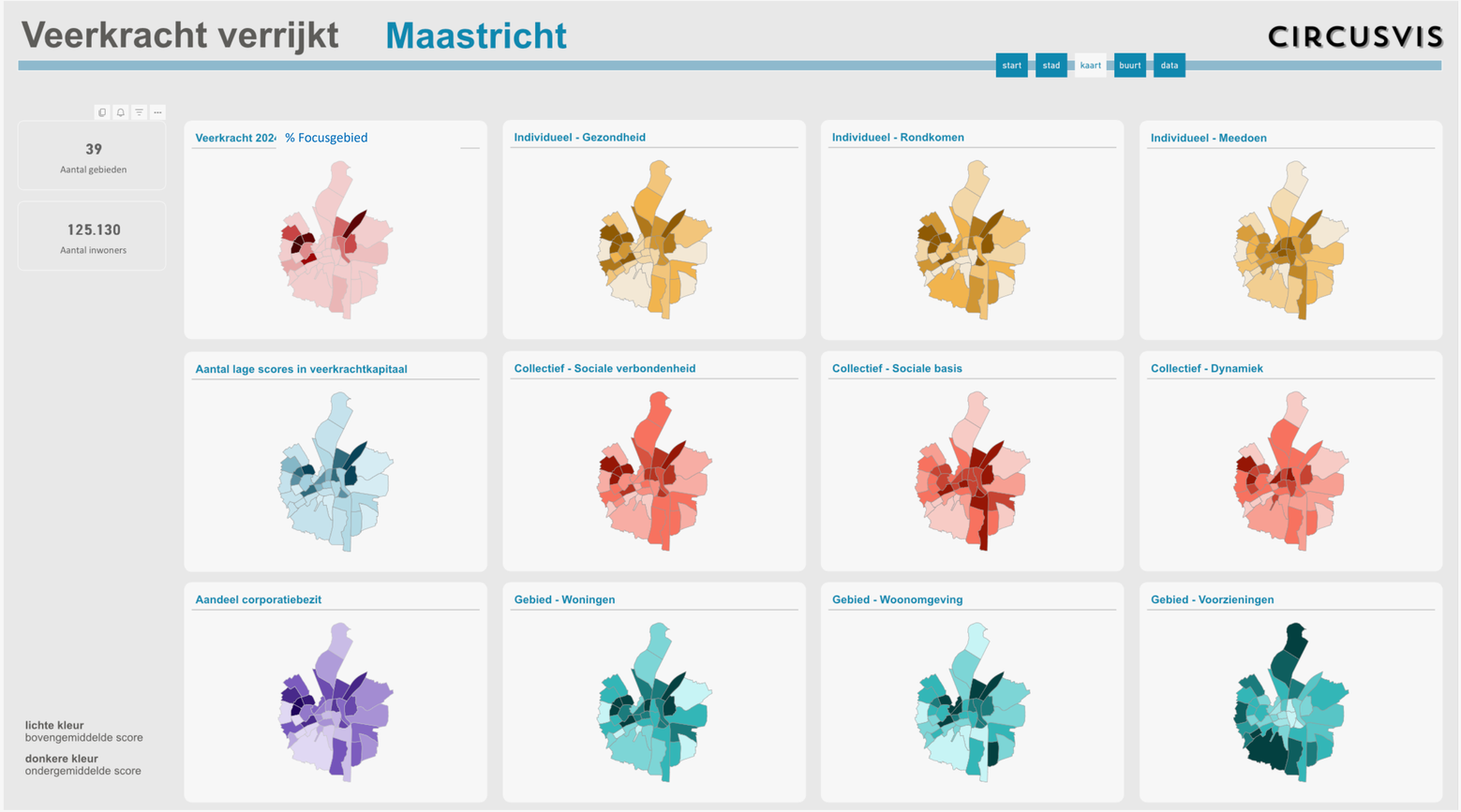
Spreiding focusgebieden Maastricht
Aandeel woningen in gebied met veel bewoners in kwetsbare positie en veel problemen rond overlast en onveiligheid

VEERKRACHTKAPITAAL

VERGELIJKBARE KAARTBEELDEN

Deze uitsnede van het dashboard laat duidelijk zien dat de opbouw van de gemeente Maastricht vanuit verschillende invalshoeken heel vergelijkbaar is. De grootste afwijking is de bouwsteen aanwezigheid Voorzieningen.

VEERKRACHT IN SAMENHANG

INZOOMEN OP WIJKNIVEAU

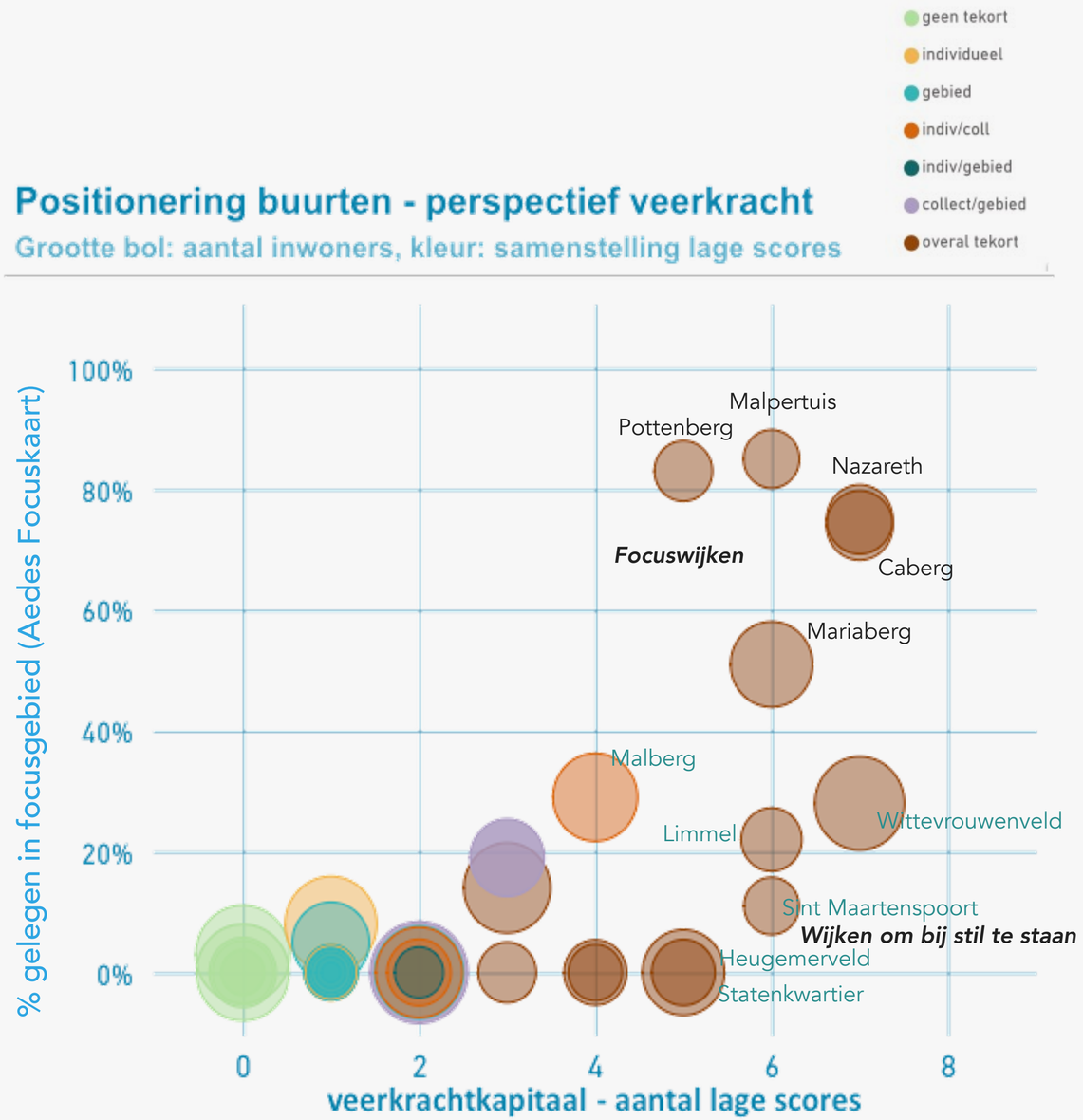
Alle wijken in één figuur
Deze figuur positioneert elke wijk op basis van de combinatie van het verkregen beeld op de Focuskaart (verticale as) en de stapeling van kwetsbaarheid in het veerkrachtkapitaal (horizontale as). Door deze twee assen te combineren ontstaat een compact overzicht van zowel de ernst als de breedte van kwetsbaarheid per wijk.

Een duidelijke samenhang
Wat opnieuw direct opvalt, is dat wijken met een groot aandeel focusgebied – bovenin de figuur langs de y-as – vrijwel altijd beschikken over weinig veerkrachtkapitaal. Andersom geldt dat wijken die op meerdere bouwstenen van veerkrachtkapitaal sterk scoren (links in de figuur) in de regel ook weing focusgebieden hebben.

In de meeste wijken gaat het goed
Op basis van deze positionering is een eerste constatering dat het grootste deel van de Maastrichtse wijken zich linksonder in de figuur bevindt. In deze wijken zijn geen focusgebieden en is er qua veerkrachtkapitaal weinig kwetsbaarheid.

Vijf wijken vallen uit de toon
Tegenover deze grote groep staan vijf wijken die duidelijk afwijken. Grote delen van Malpertuis, Caberg, Pottenberg, Nazareth en Mariaberg zijn gelegen in een focusgebied, terwijl de meeste bouwstenen van veerkrachtkapitaal beperkt aanwezig zijn. Dit maakt deze wijken vanuit het invalshoek veerkracht de focuswijken van Maastricht.

Wijken om bij stil te staan
Daarnaast is er een groep wijken rechtsonder in de figuur gepositioneerd. In deze wijken lijkt relevant veerkrachtkapitaal te ontbreken, terwijl dit in 2024 (nog) niet heeft geleid tot veel focusgebieden. Dit geldt onder meer voor Malberg, Limmel, Wittevrouwenveld, Sint Maartenspoort, Heugemerveld en enkele wijken in en rond het grotere stadscentrum, zoals Statenkwartier, Kommelkwartier en Boschstraatkwartier. Voordat kan worden geconcludeerd wat dat betekent, is eerst nog extra onderzoek nodig.

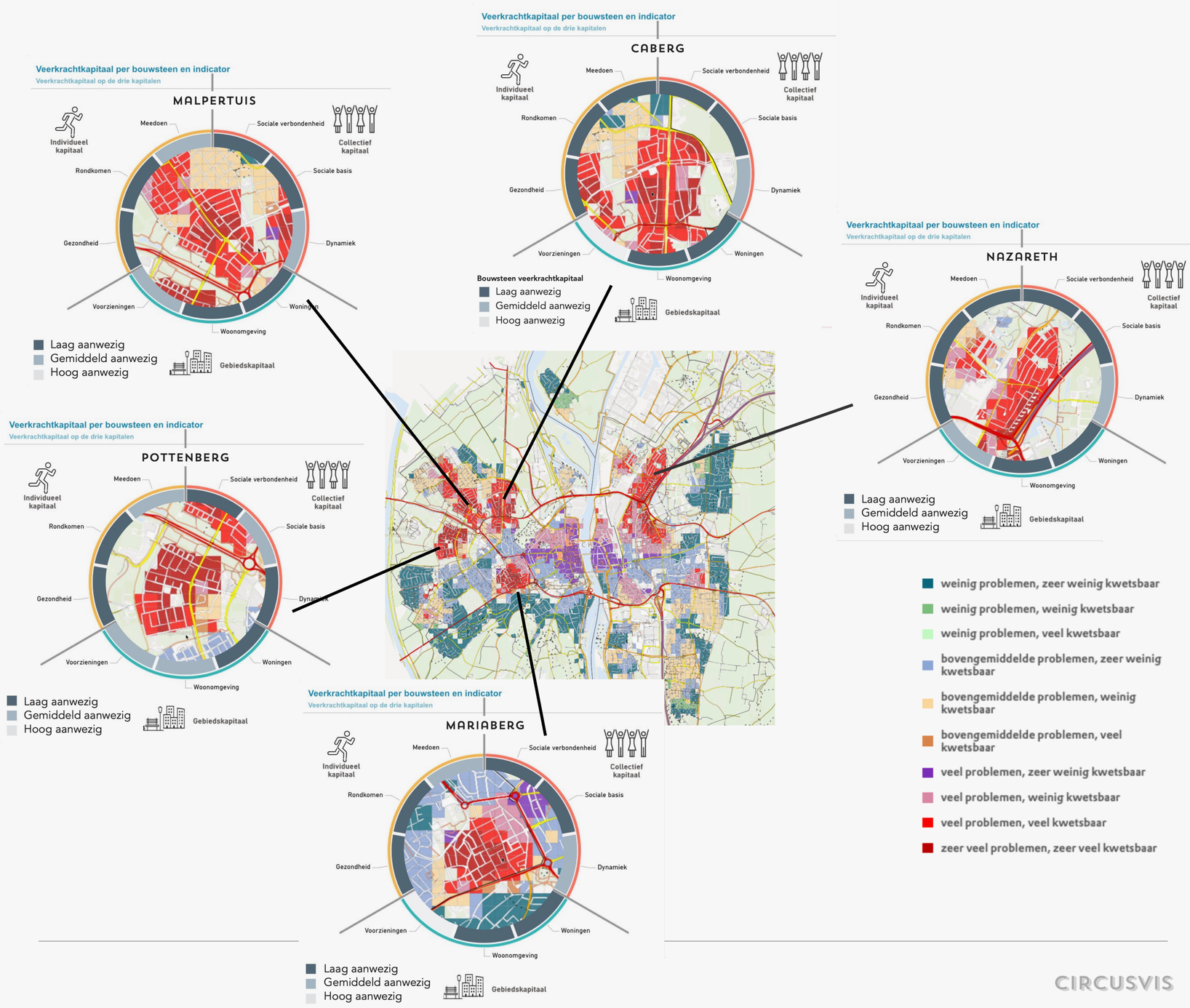
FOCUSWIJKEN

VEEL PROBLEMEN, WEINIG VEERKRACHTKAPITAAL

De vijf focuswijken kenmerken zich doordat lage veerkracht wijkbreed samenvalt met een brede stapeling van kwetsbaarheid: een groot deel van de huishoudens woont in gebieden met weinig veerkracht, terwijl tegelijk op 5 tot 7 bouwstenen duidelijk minder veerkrachtkapitaal is dan gemiddeld in Maastricht. Het gaat daarmee in deze wijken niet om één dominante opgave, maar om een samenhangend patroon van meervoudige kwetsbaarheid.

Hoewel de focuswijken verspreid liggen over de stad, vormen zij inhoudelijk een samenhangend geheel. Pottenberg, Caberg en Malpertuis vormen een aaneengesloten gebied in het westen van de stad; Nazareth ligt los in het noordoosten en Mariaberg fungeert als overgangswijk richting het centrum. Samen wonen hier circa 16.000 inwoners.

De afzonderlijke wijkprofielen zijn hiernaast weergegeven. De ring rondom elke uitsnede toont de scores op de negen bouwstenen, waarbij donkere segmenten wijzen op duidelijke achterstanden ten opzichte van het gemeentelijk gemiddelde. In samenhang verklaren deze profielen waarom voor deze wijken een integrale benaderingswijze voor de hand ligt, met ruimte voor wijkgerichte accenten. De volgende pagina's gaan dieper in op deze verschillen aan de hand van de drie vormen van veerkrachtkapitaal.

CIRCUSVIS

FOCUSWIJKEN

GROTE OVEREENKOMSTEN IN VEERKRACHTKAPITAAL

Vijf buurten met een vergelijkbare context
Inzoomend op het veerkrachtkapitaal laten de vijf focuswijken een vergelijkbaar profiel zien van brede, samenhangende kwetsbaarheid.

- **Individueel veerkrachtkapitaal**
  Het individueel veerkrachtkapitaal is in deze buurten op meerdere fronten zwak. Er is sprake van lage ervaren gezondheid, veel eenzaamheid en beperkte bestaanszekerheid. Dit leidt tot langdurige druk en beperkt de mentale ruimte om mee te doen of problemen op te vangen.

- **Collectief veerkrachtkapitaal**
  Ook het collectieve veerkrachtkapitaal is dun. Sociale samenhang, participatie, mantelzorg en vrijwilligerswerk liggen onder het stedelijk gemiddelde en het vertrouwen in instituties is laag. Hierdoor worden problemen minder gezamenlijk opgevangen en staat de samenredzaamheid onder druk.

- **Gebiedskapitaal**
  De woningvoorraad bestaat grotendeels uit corporatiebezit en kent beperkte variatie. De fysieke leefomgeving scoort onder het stedelijk gemiddelde op aspecten als beleving van kwaliteit en onderhoud. Voorzieningen zijn aanwezig en goed bereikbaar, maar compenseren de kwetsbaarheid beperkt.

Patroon van structurele kwetsbaarheid
Hiermee delen de vijf focuswijken een patroon van structurele kwetsbaarheid dat kenmerkend is voor veel Nederlandse overlevingswijken: lage individuele buffers, een dunne sociale basis en een leefomgeving die kwetsbaarheid onvoldoende compenseert. Deze kenmerken versterken elkaar en vormen een samenhangend mechanisme dat de veerkracht van bewoners en buurten onder druk zet en houdt.

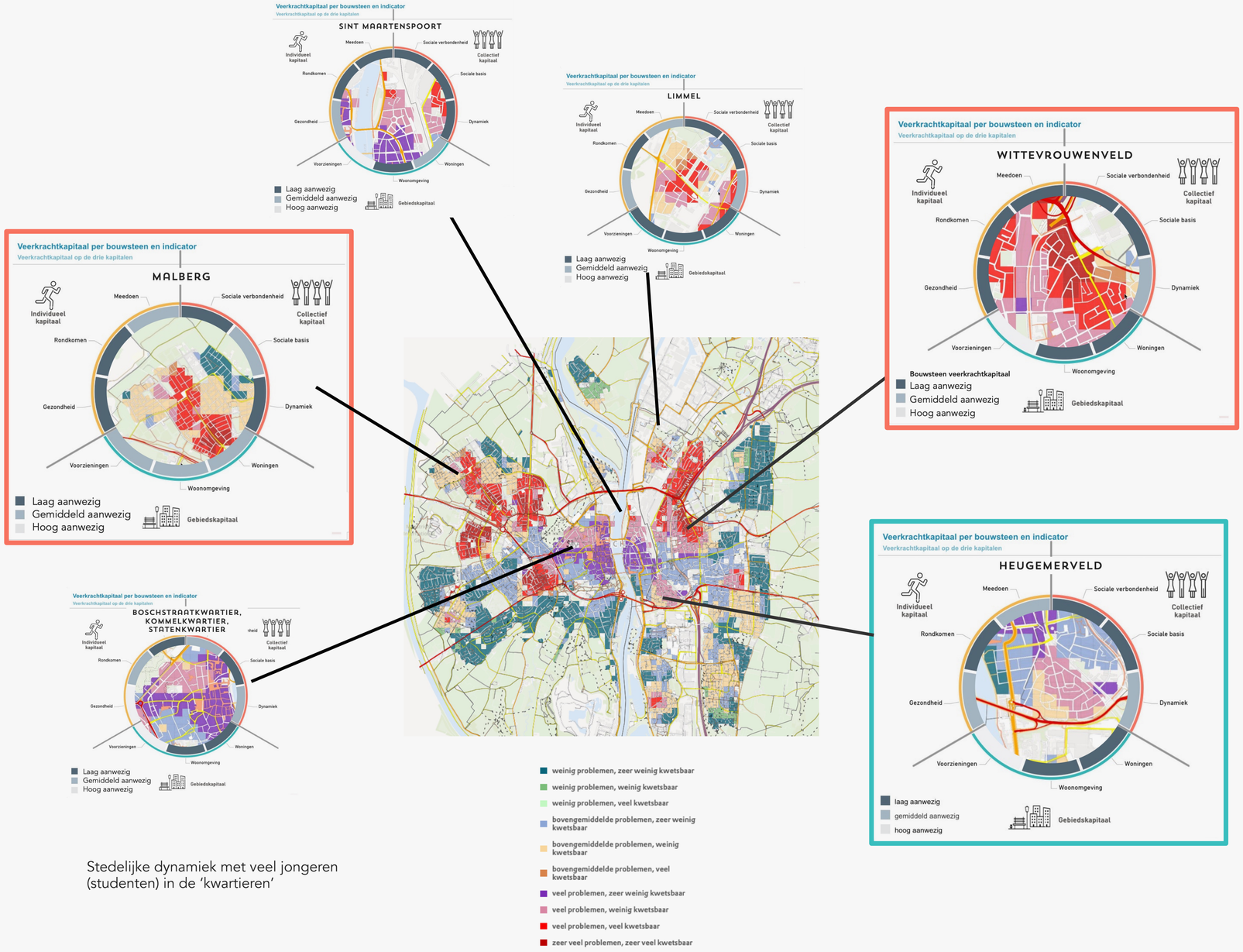
Brede, samenhangende strategie
Onderzoek en praktijk laten zien dat een effectieve aanpak in zulke wijken niet bestaat uit losse interventies, maar uit een samenhangende, domeinoverstijgende strategie die start met het bieden van rust en (terug)winnen van vertrouwen.

WIJKEN OM BIJ STIL TE STAAN

Een lagere aanwezigheid van veerkrachtkapitaal wijst op een kwetsbaarheid die zich vaak vertaalt in veel problemen rond overlast en onveiligheid. Bij de hier uitgelichte wijken is dat op wijkniveau nog niet of slechts beperkt het geval. Maar het is wel van belang alert te zijn op signalen die wijzen op een beweging in die richting.

Wittevrouwenveld en Malberg niet vergeten!
Wittevrouwenveld en Malberg nemen binnen deze groep een bijzondere positie in als grote, intern sterk gedifferentieerde wijken. Kwetsbaarheid doet zich hier niet wijkbreed voor, maar concentreert zich in specifieke delen. Op de Focuskaart 2024 is dit scherp zichtbaar: het noordelijk deel van Wittevrouwenveld rond de Dr. Schaepmanstraat komt naar voren als het meest kwetsbare gebied van Maastricht, en ook Malberg oost kleurt grotendeels bruin. In deze deelgebieden is sprake van een stapeling van problemen in gezondheid, bestaanszekerheid en sociale samenhang die sterk overeenkomt met die van de focuswijken. Door de schaal en interne variatie van deze wijken worden deze patronen in wijkgemiddelden afgevlakt. Het is daarom belangrijk om te voorkomen dat deze kwetsbare deelgebieden buiten beeld raken.

Stedelijke dynamiek met veel jongeren (studenten) in de ‘kwartieren’

WIJKEN OM BIJ STIL TE STAAN

HEUGEMERVELD ZIT IN DE VERKEERDE FILM

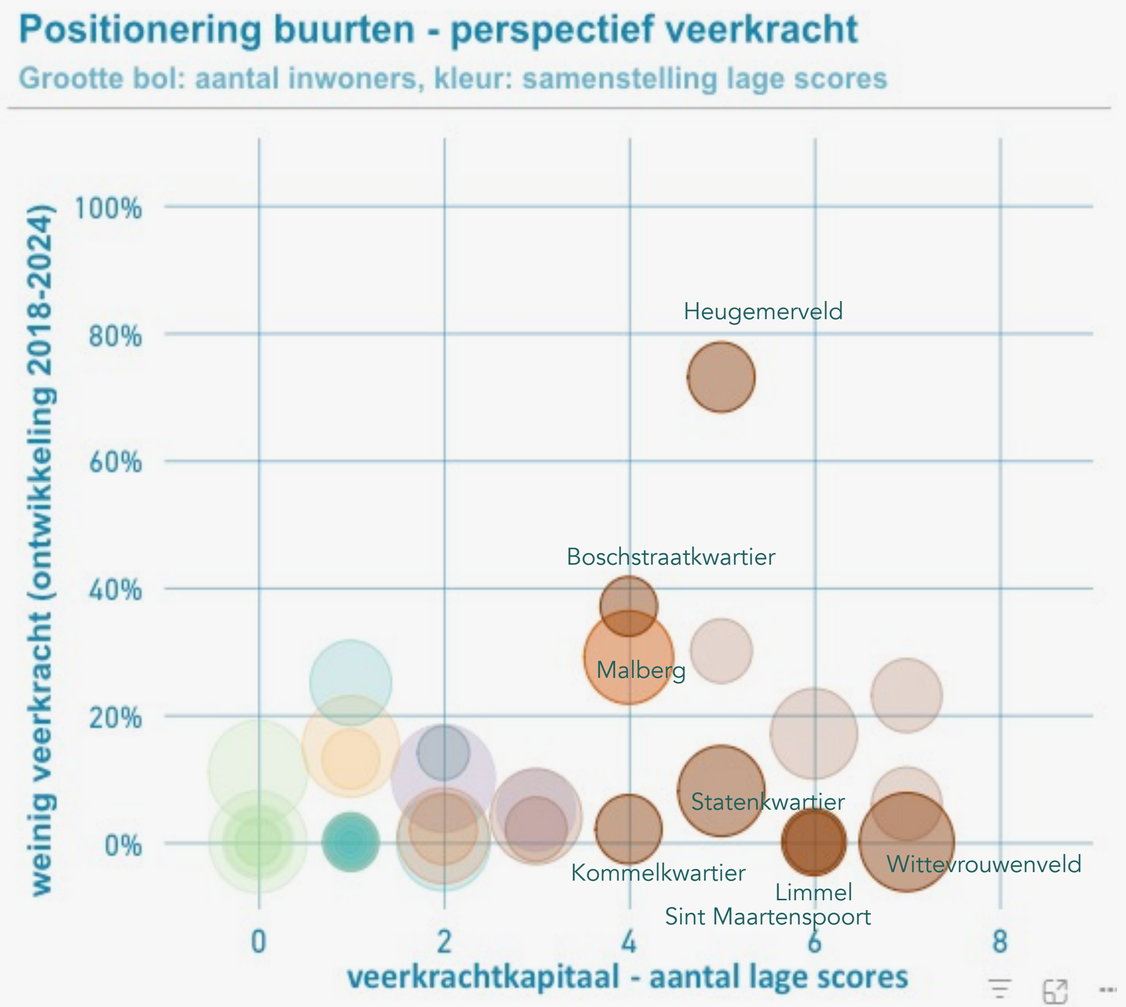
Inzoomen op de veerkrachtontwikkeling
Naast de variatie binnen deze wijken is het goed om te kijken naar de ontwikkeling die deze wijken de laatste jaren hebben doorgemaakt. Dat kan met de figuur hiernaast waarin het veerkrachtkapitaal (horizontale as) wordt afgezet tegen de veerkrachtontwikkeling in de periode 2018-2024 (zie Veerkrachtkaart 2018 -2024). De wijknamen van de 8 buurten in het kwadrant ‘preventieve aandacht’ zijn opnieuw in deze figuur weergegeven.

In de verkeerde film
Onmiddellijk valt op dat er 3 wijken uit het kwadrant rechtsonder zijn die in een negatieve ontwikkeling zitten. Allereerst Heugemerveld, waar 73% van alle woningen in een buurt staat waar de afgelopen periode een toename van het aandeel bewoners in kwetsbare positie samenging met meer overlast en onveiligheid. Ook in aanzienlijke delen van Boschstraatkwartier en Malberg was dat het geval.

Of niet
Dat geldt niet voor de andere wijken uit deze groep. Hier is het aandeel mensen in kwetsbare positie niet gegroeid (ontspanning)of ging deze groei niet gepaard met meer overlast en onveiligheid (wel veerkracht). Dit past bij de algemene trend dat in Maastricht de overlast en onveiligheid sterk is afgenomen.

Wat is het verhaal van Heugemerveld?
In Heugemerveld lijkt de negatieve ontwikkeling vooral te worden verklaard door kwetsbaarheid in enkele sleutelbouwstenen van het veerkrachtkapitaal. Het zwaartepunt ligt bij het individuele kapitaal, met name rondkomen, en bij het collectieve kapitaal in de vorm van een zeer lage sociale samenhang. Het aanwezige gebiedskapitaal is middelmatig en biedt onvoldoende demping om deze kwetsbaarheid op te vangen, waardoor toename van bewoners in kwetsbare positie zich direct vertaalt in meer overlast en onveiligheid).

Om deze ontwikkeling te keren lijkt in Heugemerveld echt iets anders nodig. Waarbij de vraag relevant is of deze ontwikkeling autonoom is of mede samenhangt met verschuivingen elders in de stad, zoals de gelijktijdige verbetering in en groot deel van Wittevrouwenveld.

IV. WERKEN AAN VEERKRACHT

WERKEN AAN VEERKRACHT

MATRIX HANDELINGSPERSPECTIEVEN VEERKRACHT

Integrale en domeinoverstijgende samenwerking
Waar de veerkracht in het geding is, hebben bewoners hulp nodig van samenwerkende organisaties met de kennis en middelen die voor bewoners in kwetsbare positie het verschil kunnen maken. Het functioneren van dat netwerk is de sleutel van succes.

Werken aan zelfredzaamheid én samenredzaamheid
Een goed functionerend netwerk heeft oog voor zowel de zelfredzaamheid van individuele bewoners in de buurt als de samenredzaamheid van de buurt. Met een juiste mix van op elkaar afgestemde initiatieven kan het netwerk er voor zorgen dat de buurt(gemeenschap) een steun in de rug is en geen barrière vormt voor het leven dat je als bewoner wilt leiden.

Als eigenaar, verhuurder en beheerder van woningen in een wijk, vervullen woningcorporaties een belangrijke plaats binnen dat netwerk.

Matrix Handelingsperspectieven Veerkracht
Verbetering van de Veerkracht vraagt altijd om inzet op verschillende fronten. Circusvis gebruikt hierbij de Matrix Handelingsperspectieven Veerkracht. Hierin wordt onderscheid gemaakt tussen inzet op het verbeteren van de bestaande dynamiek in een buurt (omgaan met concentratie bewoners in kwetsbare positie) én inzet op het creëren van nieuwe dynamiek (tegengaan van concentratie bewoners in kwetsbare positie). Voor beide geldt dat benodigde maatregelen zich zowel op de bewoners als de fysieke structuur kunnen richten.

In welke verhouding de inzet op de verschillende fronten nodig is hangt af van de situatie in een gebied. De oplossing komt nooit uit een richting. Het is altijd een combinatie van de vier handelingsperspectieven. Een effectieve aanpak berust altijd op een breed gedragen, domeinoverstijgende probleemanalyse.

Matrix Handelingsperspectieven Veerkracht (Circusvis)

WERKEN AAN VEERKRACHT

IN BREDER PERSPECTIEF

Verschillende schaalniveaus
De 4 handelingsperspectieven uit de Matrix Handelingsperspectieven Veerkracht zijn gericht op het creëren en functioneren van buurten en wijken met voldoende samenredzaamheid, zodat ze tegen een stootje kunnen.

Ook op andere schaalniveaus dan het buurt- of wijkniveau is veerkracht belangrijk. Gemeentebesturen hebben zorg voor de veerkracht van de stad als geheel en leggen hierbij de koppeling tussen de economische, culturele en ruimtelijke kwaliteiten van de stad.

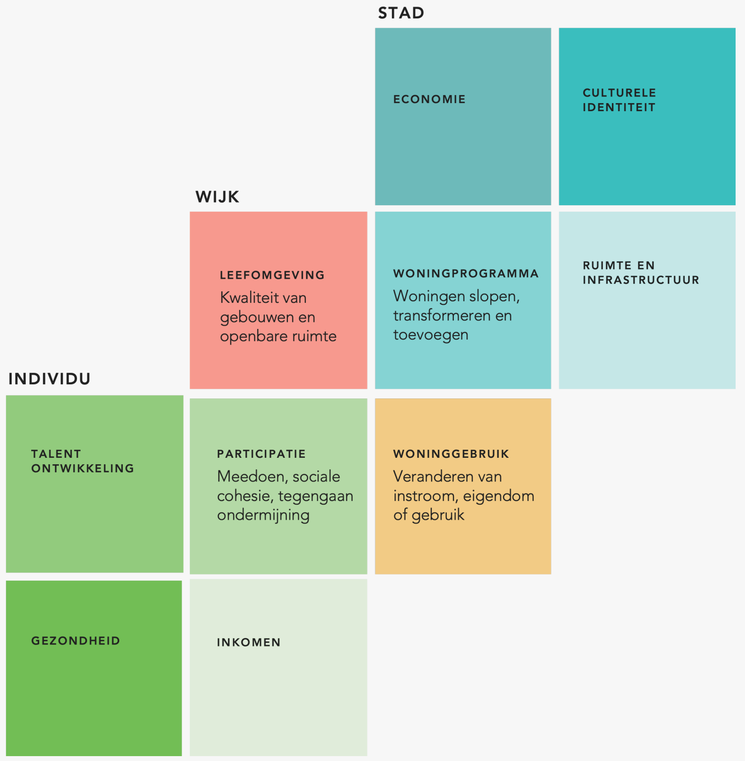
De wijk als verbindende schakel
In het sociale domein gaat veel aandacht naar de sociale veerkracht van het individu. Hierbij gaat het vooral om wat een individu nodig heeft om overeind te blijven en verder te komen. Met gezondheid, inkomen, talentontwikkeling (opleiding en werk) en participatie als sleutelbegrippen.

De figuur hiernaast laat zien dat het schaalniveau van de wijk niet alleen het verbindende middenniveau is, maar ook deel uitmaakt van beide andere niveaus. Voor het individu is een prettige woning in een veerkrachtige wijk belangrijk voor de sociale participatie, voor de stad is het woningbestand in de wijken een belangrijke uiting van zowel de economische, culturele als ruimtelijke kwaliteit van de stad.

Werken aan veerkrachtige wijken reikt daarmee veel verder dan de wijk zelf.

Lessen uit de praktijk
Circusvis heeft de laatste 5 jaar op veel plekken ervaring opgedaan met het werken aan veerkrachtige wijken. Het belangrijkste inzicht is dat er geen algemeen recept is, maar dat de aanpak moet aansluiten op zowel de specifieke kenmerken van de wijk (wat heeft de wijk nodig) als de specifieke kenmerken van de samenwerkende partners en bewoners (wat biedt vertrouwen).

Weten wat er speelt in de wijk
De beste, onmisbare bron om te weten wat er speelt in de wijk, is de wijk de zelf. Alleen door in gesprek te gaan met bewoners, ondernemers en in de wijk werkzame professionals, is het mogelijk om echt een beeld te vormen van de problematiek, de context en de succesfactoren voor een succesvolle aanpak.

Werken aan Veerkracht in een breder perspectief (Circusvis)

DE VOLGENDE STAP

VERDIEPEN DOOR IN TE ZOOMEN OP SPECIFIEKE BUURTEN ÉN HET BESTAANDE BELEID

De inzichten uit de veerkrachtkaarten zijn gebaseerd op data. Om de impact van deze inzichten te kunnen bepalen en te vertalen naar gewenst nieuw beleid, is een verdieping wenselijk.

Vanuit de praktijk nader inzoomen op buurten die het nu nodig hebben.

Circusvis vindt het verstandig om samen met bewoners en professionals in de buurt nader in te zoomen op de buurten die vanuit het oogpunt van veerkracht het meeste aandacht vragen. Omdat de problematiek rond overlast en onveiligheid daar groot is of zorgwekkend toeneemt.

Een gebiedsatelier is een door Circusvis ontwikkelde werkvorm om op buurtniveau het gesprek te organiseren tussen 10-15 mensen die vanuit verschillende invalshoeken zicht hebben op de praktijk van de wijk. Dit zijn naast medewerkers van de gemeente (uit het sociale, fysieke én veiligheidsdomein), corporatie en welzijn ook andere professionals in de wijk zoals de wijkagent, de schoolleider en huisarts die vanuit hun functie weten wat er echt speelt in de wijk. Bij voorkeur nemen ook enkele bewoners uit de betreffende wijk deel aan de ateliers. .

Beoogde opbrengst is een bondige beschrijving vanuit de praktijk van de aspecten die bepalend zijn voor de veerkracht van de buurt (wat zien we?), samengebracht in een beknopte integrale probleemanalyse (hoe komt dat?), en een ontwikkelperspectief (wat willen we bereiken?) inclusief een doorkijk naar de hoofdopbouw van de in de buurt te volgen strategie (hoe kunnen we dat bereiken?) en in hoe sluit dat aan op de bestaande aanpak (wat moet anders?). Behalve dat hiermee veel informatie wordt opgehaald, draagt de uitwisseling van ervaringen en inzichten ook positief bij aan de verbinding tussen de vanuit verschillende organisaties deelnemende professionals.

In samenhang inzichtelijk maken van bestaand beleid dat van invloed is op de veerkracht in de gemeente Maastricht.

De gemeente, de corporaties, de politie, welzijnsorganisatie enzovoort maken allemaal beleidsmatige keuzes die de veerkracht van de gemeente Maastricht raken. Het is moeilijk om na te denken over nieuw beleid als niet duidelijk is wat het bestaande beleid is. Wij adviseren om samen met maatschappelijke partners de huidige beleidspraktijk in beeld te brengen. De matrix handelingsperspectieven Veerkracht kan hierbij als ordening gebruikt worden.

TOT SLOT

LESSEN DIE CIRCUSVIS HEEFT GELEERD

Over bewonersbetrokkenheid

Ontmoet in de leefwereld.

In de eerste plaats is een goede betrokkenheid van bewoners noodzakelijk. Want zoals Ghandi zei: 'Alles wat je doet voor mij maar niet met mij, doe je tegen mij'. Door de jaren heen hebben we geleerd dat het echter niet eenvoudig is om bewoners echt te betrekken. Wij raken er steeds meer van overtuigd dat de sleutel ligt in het betrekken vanuit de leefwereld en niet in het organiseren van nog meer overlegmomenten vanuit de systeemwereld waar de meeste bewoners een grote afstand ervaren. Dat vraagt bestuurders en beleidmakers zich te verplaatsen in degene om wie het gaat. Dat ze zich in hun denken en doen niet alleen solidair tonen met ministers, wethouders en toezichthouders, maar bovenal met degene voor wie ze het doen: de bewoner.

Met betrekken vanuit de leefwereld gaat het om aan te sluiten bij contactmomenten die al onderdeel zijn van het leven van bewoners. Denk aan de school, de kringloopwinkel, samen eten in het buurthuis, de kerk/moskee, enzovoort. En ook het onderwerp van gesprek is bij voorkeur de leefwereld. Wat vind je belangrijk en hoe komt dat terug in het dagelijks leven in de wijk? En dus niet beginnen met: 'Wat moeten wij als professionals doen?' of met 'Wat vind je van onze voorgenomen aanpak?'

Over agendering

Houd de focus op de buurt en haar bewoners.

Veerkracht verbindt de situatie in wijken aan de mensen die er wonen. Hoewel we spreken van een samenhang en niet van een causaliteit, blijkt dat dit in de huidige maatschappelijke context toch gevoelig ligt. Het gevaar bestaat dat door zaken te benoemen ('In deze wijk en met deze mensen gaat het niet goed') er een stigmatiserende stempel wordt gedrukt op bepaalde wijken en de mensen die daar wonen en daarmee de problemen worden vergroot. Een veelgehoorde en op zich logische reactie hierop is dat de problemen niet in de wijk liggen, maar in de manier waarop we onze samenleving hebben ingericht. En dat je dus niet de wijken maar deze bovenliggende systemen (geen armoede meer) moet aanpakken.

Maar biedt die oproep voor een eerlijkere samenleving voldoende vertrouwen en perspectief voor de huidige bewoners die nu aan het kortste eind trekken? Zijn ze ook niet gebaat bij concrete acties die het (samen)leven in hun eigen wijk ten goede komen? Wees daarom zorgvuldig in je analyses en communicatie, maar blijf de focus houden op wijken en buurten. In een tijd waarin ook veel andere opgaven aandacht vragen is dat cruciaal. Bouwen en verduurzamen bijvoorbeeld gaan over veel geld, raken iedereen, zijn tastbaarder en spreken mede daarom politiek en bestuurlijk vaak meer aan dan leefbaarheid in wijken met weinig veerkracht.

Over samenwerking

Redeneer vanuit de kracht van het hele netwerk.

Niemand kan het alleen. Om de veerkracht in wijken te vergroten zijn ondersteunende maatregelen nodig vanuit verschillende beleidsvelden. Gemeente, woningcorporaties, welzijnsorganisaties, politie, ondernemers, (jeugd)zorg, scholen, verenigingen, enzovoort. Ieder van deze organisaties beschikt over unieke kennis, vaardigheden, bevoegdheden en middelen die de buurt kunnen versterken. Misschien wel de grootste opgave is om die krachten samen te brengen.

Onze ervaring is dat alleen het verwoorden van een gezamenlijke ambitie niet voldoende is voor een effectieve aanpak. Vanwege de valkuil dat elke organisatie die ambitie vanuit zijn eigen logica interpreteert en onderbrengt in bestaande ambities en beleid op het eigen domein. In plaats daarvan is het belangrijk dat de samenwerkende partners (en afdelingen daarbinnen) investeren in het begrijpen van elkaars logica (taal, systemen, waarden, middelen, werkdruk) en vanuit dat begrip expliciet maken welke impact de samenwerking in de wijk heeft (mag hebben) op ieders handelen. Het antwoord op deze vraag vormt een goede basis voor de organisatorische inrichting van de samenwerking (governance).

Over leiderschap

Durf over het belang van de eigen organisatie en voorbij de schaduw van je eigen bestuursperiode te kijken.

Werken aan veerkrachtige wijken is niet een serie van goedbedoelde projecten die worden gefinancierd met kortdurende budgetten of subsidies. Werken aan veerkracht vergt de bereidheid om voor een lange periode keuzes te maken vanuit een brede visie op de wijk. Dat vereist de bestuurlijke moed om over het belang van de eigen organisatie te kijken en voorbij de schaduw van je eigen bestuursperiode te durven kijken omdat de effecten van de gemaakte keuzes pas vele jaren later zichtbaar zullen zijn.

OVER ONS

ADVIESBUREAU CIRCUSVIS

Wij werken aan een eerlijke stad

Circusvis is een adviesbureau van betrokken professionals in de wereld van het wonen. We helpen huurders, woningcorporaties en gemeenten om effectief te werken in deze complexe omgeving. Circusvis redeneert vanuit een eerlijke stad of regio. Door thema's te verbinden ontstaan kansen om te verbeteren, versnellen en vernieuwen.

www.circusvis.nl

CIRCUSVIS

Wij werken aan een eerlijke stad